

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ ХУДОЖНЬО-ПРОМИСЛОВИЙ ІНСТИТУТ

№12

ПЕДАГОГІКА, ПСИХОЛОГІЯ ТА
МЕДИКО-БІОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ
ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ І СПОРТУ

Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту: Зб. наук. пр. під ред. Єрмакова С.С.. - Харків: ХХПІ, 1998. - № 12. - 40 с.
(Укр., рос. мов.)

У збірку вміщено статті, що висвітлюють нові технології фізичного виховання молоді і підготовки спортсменів.

Збірник розрахований на вчителів і викладачів фізичного виховання, тренерів і спортсменів.

Рецензенти: доктор педагогічних наук, професор Бізін В.П., кандидат педагогічних наук, доцент Федоров О.М.

Видається за рішенням Вченої ради Харківського художньо-промислового інституту при підтримці фонду "Сприяння освітянським, творчим і спортивним пошукам".

Редакційна колегія: Єрмаков С.С., д.п.н., проф.; Чуча Ю.І., доц..

Збірка затверджена ВАК України і входить до переліку №3 наукових видань, в яких можуть публікуватися основні результати дисертаційних робіт.

Додаток
до постанови президії ВАК України
від 11 вересня 1997р. №2/7
та від 25 червня 1998р. №1

Перелік № 3 - 6

наукових видань, в яких можуть публікуватися
основні результати дисертаційних робіт
ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ ТА СПОРТ

Журнали

- Фізичне виховання в школі
- Наука в олімпійському спорті
- Науковий вісник Волинського державного університету імені Лесі Українки
Збірки наукових праць
- Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту (Харківський художньо-промисловий інститут)
- Физическое воспитание студентов творческих специальностей (Харківський художньо-промисловий інститут)
- Молодіжний науковий вісник (Волинський державний університет імені Лесі Українки)
- Українського державного університету фізичного виховання і спорту
- Волинського державного університету імені Лесі Українки
- Вінницького державного педагогічного університету ім. М.Коцюбинського
(Бюл. ВАК України №4, 1997р.)
(Бюл. ВАК України №1 - 3, 1998р.)

©Харківський художньо-промисловий інститут, 1998

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ КАДРОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СФЕРИ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

Курчаба Т.М.

Львівський державний інститут фізичної культури

Фізична культура як специфічний вид соціальної діяльності за своєю природою є багатогранною і поліфункціональною. В історичному розвитку суспільства коло соціально-економічних функцій фізичної культури постійно розширювалось і на сучасному етапі багато в чому якісно трансформувалось. Пов'язано це в першу чергу з тими змінами, котрі відбуваються у способі життя сучасної людини під впливом науково-технічного прогресу.

На функціонування сфери фізичної культури сьогодення негативно впливають економічні труднощі, скорочення державного фінансування, падіння рівня життя, розшарування населення за рівнем прибутків, зміни в суспільній психології. Однак, досвід багатьох країн світу свідчить, що цілеспрямована соціальна політика, переорієнтація пріоритетів, комплексний підхід до проблем соціально-економічного життя суспільства дають змогу, навіть в таких умовах, успішно та адресно вирішувати складні соціальні проблеми, або знаходити оптимальні шляхи їх вирішення у майбутньому.

Незважаючи на скрутні умови, держава не припинила свого традиційного піклування про фізичну культуру. Доказом цього є прийняття Верховною Радою у 1993 році, вперше в історії країни, Закону України “Про фізичну культуру і спорт”, який забезпечує чітку законодавчу базу її функціонуванню [1].

Фізична культура, як соціально-економічне явище, є, безумовно, корисною і важливою для суспільства. Завдяки набутому досвіду роботи з різними соціально-віковими верствами населення, фізична культура спроможна виконувати різноманітні суспільно важливі функції.

Складна структура фізичної культури як виду соціальної діяльності затруднює визначення її місця в галузевій структурі народного господарства. Місце фізичної культури губиться на фоні багаточисельних екзогенних зв'язків. Однозначно визначити місце фізичної культури в галузевій структурі народного господарства досить складно. В широкому розумінні галузь фізичної культури і спорту можна визначити як галузь соціально-економічної діяльності, що охоплює: організацію обслуговування населення в процесі занять фізичною культурою та відвідування спортивних заходів, підготування кадрів для галузі, розвиток мережі спортивних споруд, виробництво спортивних товарів, розвиток спортивної науки тощо. В вузькому розумінні - галузь фізичної культури і спорту об'єднує інші галузі тільки для надання послуг, що пов'язані з організацією фізкультурної діяльності. підлітків.

Наведені дані дають можливість зрозуміти, наскільки різноманітні джерела формування ресурсного потенціалу галузі. Складність організаційної структури управління сферою фізичної культури в значній мірі об'єктивно обумовлена різноманітністю її міжгалузевих зв'язків, а недоліки в координації роботи багато в чому наслідок слабкої економічної зацікавленості у розвитку цих зв'язків на рівні первинних господарських ланок.

Таке багатогранне явище, як фізична культура, функціонування якої важко обмежити чіткими кордонами, потребує особливої уваги до кадрового

забезпечення.

Підготовці фізкультурних фахівців в Україні приділяється значна увага. У “Концептуальних засадах подальшого розвитку фізичної культури і спорту в Україні” одним із основних напрямків зазначається - “визначення та задоволення загальнодержавних і регіональних потреб у кваліфікованих кадрах; підготовка нового покоління спеціалістів, підвищення їх професіоналізму на всіх рівнях діяльності у сфері фізичної культури і спорту”. Достатньо сказати, що система підготовки кадрів налічує понад 20 навчальних закладів. Перехід в останні роки на багаторівневу систему освіти, введення механізму атестації та акредитації чітко визначає статус кожного навчального закладу, його можливості та перспективи подальшого розвитку. Ступенева система освіти передбачає задоволення потреби у фізкультурних фахівцях різних сфер життя суспільства.

Реорганізація системи підготовки кадрів для сфери фізичної культури має безумовно прогресивний характер та позитивний вплив на якість підготовки фахівців, їх диференціацію за рівнем набутої освіти.

Одночасно, слід зазначити, що підготовкою фахівців різного кваліфікаційного рівня і різних професійних профілів - тобто відтворенням кадрового потенціалу - проблема кадрового забезпечення галузі не вичерпується.

Безумовно важливим є адекватний чіткій системі підготовки шлях молодих спеціалістів до робочих місць. А на цьому шляху виникає безліч проблем. Головні причини - труднощі із пошуком роботи та низький рівень заробітної плати [2]. І якщо друга з названих причин залежить від рівня економічного розвитку країни і буде зникати разом з його підвищенням, на першій слід зосередити увагу керівників сфери фізичної культури і освіти.

Системно-функціональний аналіз діяльності керівних фізкультурних органів за допомогою класифікатора функцій правових документів (статутів, положень) першого рівня управління дало змогу з'ясувати, що на роботу з кадрами в Міністерстві України у справах молоді і спорту припадає 6,3 відсотків загального обсягу управлінських дій, у Спортивному товаристві профспілок “Україна” та кооперативно-спортивному товаристві “Колос” 4,5 відсотків та 10,2 відсотки відповідно. Що стосується видів та характеру робіт, що супроводжують названу функцію, то найбільший її обсяг виконавчого (Мінмолодьспорт - 50 відсотків, “Україна” - 33,4 відсотки, “Колос” - 50 відсотків) та організаційного характеру (Мінмолодьспорт - 25 відсотків, “Україна” - 66 відсотків, “Колос” - 33 відсотки). Одночасно зовсім не виявлено управлінських дій контрольного характеру, що свідчить про зусилля керівних фізкультурних органів у вирішенні кадрових питань і відсутністю контролю за ефективним використанням кадрового потенціалу.

Таким чином значна частина основної “продукції” наших фізкультурних навчальних закладів не використовується за призначенням, а випускники-респонденти зазначають у відповіді на питання: “Яка сфера Вашої сьогодишньої діяльності?”, - різноробочий, міліціонер, військовий, комерсант, домогосподарка, безробітний та інше.

Вирішення проблеми працевлаштування фізкультурних фахівців неможливе без постійного визначення реальної в них потреби. Вести мову про прогнозу потребу у фахівцях галузі фізичної культури і спорту можна лише за умови врахування цілого ряду аспектів.

В вищих і середніх навчальних закладах України нараховується біля 6

тисяч викладачів фізичного виховання. В зв'язку з відсутністю фінансування на їх утримання кількість працівників у галузі фізичної культури, яка утримувалась за рахунок коштів профспілок порівняно з 1990 роком скоротилась приблизно на 25 відсотків. Результати проведеного анкетування свідчать про те, що 80 відсотків випускників ЛДДФК 1993 року, що працюють у сфері фізичної культури, отримали роботу саме в освітянських установах.

Нагальною необхідною є робота по наданню допомоги у працевлаштуванні фізкультурним фахівцям. Знайомство з роботою Київського та Львівського міських, а також районних м.Львова центрів зайнятості населення свідчить про те, що фізкультурні фахівці в них майже не реєструються, інформація про наявність робочих місць для них теж майже відсутня. Центри зайнятості населення неспроможні надати дійової допомоги фізкультурним фахівцям і тому випускники здебільшого ведуть самостійний пошук роботи.

Означене коло проблем не вичерпує їх повного переліку. Разом з тим, стає зрозумілою і актуальною необхідність побудови системи працевлаштування випускників, яка базувалась би на розробці діючої та прогнозної структури робочих місць та постійному вивченні потреби у фізкультурних спеціалістах різного фахового профілю.

Очолити названу систему, на наш погляд, повинні територіальні державні органи управління різних рівнів - комітети та відділи фізичної культури і спорту обласних, міських, районних виконкомів. Саме вони спроможні накопичувати інформацію про стан кадрового забезпечення організацій і установ незалежно від їх відомчого підпорядкування, залучити для визначення прогнозної потреби у фахівцях всі зацікавлені установи, в компетенції яких знаходиться фізична культура, формувати соціальне замовлення на підготовку спеціалістів навчальним закладам, організувати робочі місця, брати участь в розподілі спеціалістів, контролювати ефективне їх використання.

Одночасно не повинні знаходитись осторонь і навчальні заклади. Вони в першу чергу повинні бути зацікавлені у працевлаштуванні своїх випускників, а тому повинні організувати своєрідні маркетингові служби, які могли б підтримувати зв'язки з організаціями - "споживачами" своєї "продукції", контролювати відповідність змісту підготовки потребам практики.

Література

1. *Закон України про фізичну культуру і спорт.* - К.: Укрспортзабезпечення, 1993. - С. 6-17.
2. *Высшее образование: проблемы и перспективы развития //Вторые академические чтения.* - Министерство образования Украины, Международная академия наук высшей школы, Киев, 1995. - 203 с.

СТУПІНЬ ПОШИРЕННЯ ЗАНЯТЬ ФІЗКУЛЬТУРОЮ ТА СПОРТОМ СЕРЕД УЧНІВ-СТАРШОКЛАСНИКІВ

Мартин П.М.

Львівський державний інститут фізичної культури

Основне фізичне навантаження, як відомо, учні старших класів отримують під час уроків фізкультури [1]. Однак, як засвідчили спеціальні дослідження, для правильного фізичного розвитку підлітків двох уроків фізичної культури на тиждень явно замало. Встановлено, що хорошу фізичну підготовку мають лише

ті школярі, які, окрім уроків фізичного виховання, регулярно займаються ще два-три рази на тиждень в спортивних секціях чи в дитячо-юнацьких спортивних школах. Однак із 89 % школярів з основної медичної групи в спортивних секціях шкіл займається в межах України не більше 40 % дітей чотирнадцятирічного віку і не більше 25% шістнадцяти – і сімнадцятирічних підлітків [2], причому з них майже половина займається фізкультурою нерегулярно.

Діти, які не займаються систематично фізичними вправами, відстають в рості і розвитку. Брак руху (гіпокінезія), якщо він незначний, призводить лише до призупинення або зниження зросту і дієздатності організму [3], а якщо більший – навіть до поступової атрофії м'язів, ожиріння та інших серйозних наслідків. Фізичні вправи є засобом профілактики можливих порушень нормального фізичного розвитку.

Послаблення рухової активності не лише призводить до порушення нормального перебігу метаболічних процесів, тобто процесів росту і розвитку, але і є причиною невротичного стану школярів, що виявляється в легкій збуджуваності, дратівливості, розсіяності, неухважності, неадекватній реакції тощо.

Однак відомо і те, що рухова активність школярів не повинна бути надмірною. Треба уникати надто великого обсягу фізичного навантаження, тому що енергетичні ресурси в значній мірі втрачаються на пластичні процеси, а інтенсивна й тривала робота м'язів вимагає також величезних енергетичних затрат.

Для з'ясування ступеня поширення занять фізкультурою і спортом серед учнів-старшокласників в позанавчальний час передусім слід з'ясувати, як учні витрачають свій час, для чого ми проводили численні анкетування в школах Львівщини, Рівенщини, Тернопільщини та Ковеля. Перш за все нас цікавила, зрозуміло, категорія вільного, або так званого позаробочого, часу.

У ході анкетування, проведеного нами, з'ясувалося, що, загалом, проведенням свого вільного часу задоволені лише 36,7 % опитаних. Причому тут виразно простежується тенденція до зростання незадоволеності із віком опитуваних як серед міських та сільських школярів. Зокрема, це можна відобразити в таблиці, яка відображає міру задоволення проведенням вільного часу:

Таблиця 1.

Вік (роки)	Жителі міста		Жителі села	
	хлопці	дівчата	хлопці	дівчата
14	30,7	36,7	34,3	40,2
15	31,8	37,2	37,1	41,6
16	35,9	38,3	37,9	42,8
17	38,3	39,7	39,7	43,9

Отже, якщо серед чотирнадцятирічних юнаків задоволені проведенням свого вільного часу лише 30,7% (дівчата – 36,7%), то їхніх сільських ровесників на 4,4% більше тих, які вважають, що вільний час використовують непродуктивно чи непродумано; це ж стосується і дівчат. Однак уже 38,3% сімнадцятирічних міських школярів-хлопців і 39,7% сільських школярів-хлопців незадоволені проведенням свого вільного часу (дівчата відповідно 39,7% і 43,9%).

З одного боку, ця тенденція закономірна, оскільки потреби школярів в організації свого вільного часу зростають по мірі накопичення знань в процесі навчання, з оцінкою та переоцінкою життєвих цінностей. З іншого боку, така тенденція не може не викликати тривоги. Зрозуміло, що в організації вільного часу школярів є чимало недоліків, і ця організація вільного часу не відповідає запитам і побажанням школярів.

Звичайно, для об'єктивного з'ясування ситуації методом опитування і анкетувань необхідно було з'ясувати, яким чином використовують вільний час школярі. Результати цього можна відобразити в такій діаграмі:

Діаграма 1.

Отже, як бачимо, резервів часу для активного відпочинку, тобто занять фізичною культурою і спортом, серед школярів старших класів є багато. Водночас ми намагалися з'ясувати й причини, які спонукають школярів до занять спортом і фізкультурою в позанавчальний час, тобто з'ясувати причини “прийняття” і “неприйняття” фізкультури і спорту. Результати виявилися такими: (див. Табл. 2)

Із таблиці бачимо, що найчастіше хлопці хочуть займатися фізкультурою

через бажання отримати фізичну підготовленість і мати спортивну статуру, а дівчата – бажанням мати гарну фігуру і бути в добрій спортивній формі. На наш погляд те, що фізична підготовленість (основа здоров'я) – першопричина занять фізкультурою і спортом – зрозуміло і пояснимо, однак те, що зовнішність відіграє важливішу роль для більшості підлітків, ніж, скажімо, здоров'я, дещо несподівано й парадоксально, й це, очевидно, треба мати на увазі при розробці відповідних програм і регулюванні доз фізичного навантаження школярів як під час уроків фізкультури, так й в заняттях в післяурочний час.

Таблиця 2.

Мотивація до спортивних занять в післянавчальний час:

	Вік (роки)	Основний мотив	Другий за важливістю мотив	Третій за важливістю мотив	Мотиви, названі додатково
Міські школярі (хлопці)	14	Фіз. підгот.	Зовнішність	Визнання	Боротьба
	15	Фіз. підгот.	Спорт. Активність	Здоров я	Природа
	16	Фіз. форма	Спілкування	Контакти	Результат
	17	Зовнішність	Подруга	Здоров я	Товариство
Міські школярі (дівчата)	14	Фіз. форма	Зовнішність	Партнер	
	15	Зовнішність	Врівноваж.	Здоров я	
	16	Зовнішність	Товариство	Контакти	
	17	Фіз. форма	Спілкування	Здоров я	Задоволення
Сільські школярі (хлопці)	14	Фіз. підгот.	Зовнішність	Визнання	
	15	Фігура	Фіз. Підгот.	Соц. Конт.	
	16	Здоров я	Фігура	Здоров я	
	17	Фіз. форма	Спілкування	Подруга	
Сільські школярі (дівчата)	14	Зовнішність	Самоутв.	Спілкування	
	15	Фіз. форма	Спілкування	Партнер	
	16	Зовнішність	Задоволення	Соц. конт	
	17	Зовнішність	Задоволення	Здоров я	Товариство

Отже, як впливає з результатів анкети, більшість школярів займається фізкультурою і спортом найчастіше два рази на тиждень. Причому активнішими в цьому плані є міські школярі – як хлопчики, так і дівчата. Зрештою, ця тенденція не викликає заперечень і є зрозумілою, адже при опитуванні ми виключили з поняття занять фізкультурою і спортом в позанавчальний час прогулянки, купання в ріках і водоймищах, роботу в саді чи на присадибній ділянці й інші подібні види діяльності, а також гру в більярд, шахи і шашки, рибну ловлю тощо. Таким чином з'ясувалося, що більшість школярів з міських шкіл, які постійно займаються фізкультурою і спортом, є членами якихось

спортивних гуртків чи секцій. В сільських же школярів, особливо тих, які живуть у віддалених від районних і обласних центрів міст такої можливості немає. Однак при цьому анкетування допомогло встановити такий позитивний факт: школярі, які займаються фізкультурою і спортом у вільний від занять час, цікавляться спортом не поверхово, а тому їх можна “завербувати” до рядів активних прихильників спорту.

Література

1. Богданов Г. *Руководство физическим воспитанием школьников.* – М., 1972. – С.8.
2. Богданов Г. *Руководство физическим воспитанием школьников.* – М., 1972. – С.48.
3. Ашмарин Б. *Теория педагогических исследований в физическом воспитании.* – М., 1991. – С. 202.

РОЛЬ СІМ’Ї У ФІЗИЧНОМУ ВИХОВАННІ СТАРШОКЛАСНИКІВ

Тюріна Т. Г.

Львівський державний інститут фізичної культури

Людина складається з тіла, душі і духа, які тісно сполучені між собою і мають глибинні внутрішні взаємовідносини, а тому здоров’я людини має глибокий духовний зміст. Фізичне виховання можна розглядати як «базове» по відношенню до інших напрямків виховання, бо людина повинна спочатку загартуватися і зміцнити фізично, а згодом продовжувати свій розвиток у сферах душевній та духовній. Залежно від того, яке здоров’я матиме сучасна молодь, таким і буде здоров’я майбутніх поколінь. Родина — одна із найважливіших ланок системи національного виховання і ми не можемо не враховувати суттєвої ролі сім’ї у формуванні здорового способу життя, вихованні здорової нації. Тому сьогодні проблеми фізичного виховання дітей у сім’ї потребують особливої уваги: від вірного вирішення цього завдання залежить наше майбутнє.

Для дослідження цієї проблеми було проведено дослідження в школі №5 м. Львова, яким було охоплено 100 учнів 8-10 класів. У дослідженні була використана анкета, що складалася з 21 питання, які умовно можна поділити на відповідні тематичні блоки.

Аналіз першого блоку питань щодо ставлення учнів до фізкультурно-спортивної діяльності, свідчить про те, що у вільний від навчання час 24% опитуваних займаються у спортивних секціях; 29% — відвідують басейн; 10% — ходять в туристичні походи; 22% — катаються на лижах, санках, ковзанах; 25% — грають у спортивні ігри на майданчику за місцем проживання. 64% — респондентів стверджують, що з задоволенням відвідують уроки з фізичної культури в школі, але лише 15% опитуваних відповіли, що охоче та з задоволенням виконують ранкову гімнастику в домашніх умовах. Згідно аналізу анкет, 24% учнів на сьогоднішній день активно займаються спортом, а 32% респондентів займалися спортом в минулому. Аналіз мотиваційних установок щодо занять ФК та спортом свідчить, що 52% опитуваних займаються з метою покращення свого фізичного стану та зміцнення здоров’я, лише 14% ставлять перед собою мету досягнути високих спортивних результатів. 21% учнів відповіли, що не займаються ФК та спортом тому, що не мають вільного часу; за словами респондентів, 52% учнів не мають вдома відповідних умов для занять ФК та спортом.

Таким чином, аналіз першого блоку питань показав, що незважаючи

на те, що більша частина старшокласників мають сформовані позитивну мотивацію та ставлення до фізкультурно-спортивної діяльності, далеко не всі учні охоплені різними видами та формами фізкультурно-спортивної діяльності. На базі отриманих даних встановлено, що інтерес до спорту (не до фізичної культури) поступово щезає у цьому віці.

Аналіз блоку питань про рухову активність батьків респондентів та їх ставлення до фізкультурно-спортивної діяльності своїх дітей показує, що лише 71% батьків схвалюють заняття ФК та спортом своїх дітей; майже 100% учнів вказали на те, що їх батьки займалися чи займаються ФК та спортом; 51% учнів назвали близьких родичів, які сприяли залученню їх до занять ФК та спортом.

Таким чином, можна стверджувати, що батьки займають лідуєче положення щодо їх впливу на формування мотивації та відношенні своїх дітей до занять ФК та спортом.

Вивчення питання щодо ступіня інформованості учнів з проблем фізіології та фізичного розвитку показало, що лише 23% учнів вважають, що у достатній мірі володіють знаннями, вміннями та навичками необхідними для того, щоб правильно піклуватися про своє здоров'я та фізичний розвиток; джерелом своїх знань 23% респондентів вказують близьких родичів.

І аналіз останнього блоку питань щодо усвідомлення старшокласниками значення ролі фізкультурно-спортивної діяльності у житті сучасної людини показав, що згідно їх думки піклування про стан свого здоров'я – є особиста справа кожного - 47%. Думку про те, що культура людини включає в себе поряд з моральною, естетичною також і фізичну культуру підтримують лише 59% опитаних.

Можна зробити висновки по цьому блоку питань, що більша частина старшокласників нажаль недостатньо чітко усвідомлює і розуміє значення ролі ФК та спорту у духовному, інтелектуальному, естетичному розвитку особистості сучасної людини.

У цілому, згідно анкетування можна стверджувати, що сім'я є тим головним фундаментом, який формує відповідну мотивацію та ставлення дитини до ФК та спорту, але цю основу вона закладає у дошкільному та молодшому шкільному віці. У старшому шкільному віці, на нашу думку, головну роль відіграють самі старшокласники: їх особисте ставлення до фізкультурно-спортивної діяльності, усвідомлення значення ФК та спорту у житті сучасної людини; Їх свідомо сформована внутрішня потреба у заняттях ФК та спортом. Необхідна відповідна роз'яснювальна робота серед учнів через засоби масової інформації, батьків, вчителів тощо, що у значній мірі допоможе старшокласникам усвідомити значення ФК та спорту у житті сучасної людини.

Аналіз анкет свідчить, що економічна криза дуже негативно вплинула і на стан фізичного виховання дітей у сім'ї. Необхідна не тільки широка державна підтримка і пропаганда здорового способу життя, але й відповідне фінансування з боку держави у напрямку оздоровлення населення, матеріальна допомога сім'ї.

ПРИНЦИПОВА МОДЕЛЬ НАВАНТАЖЕНЬ ВИСОКОКВАЛІФІКОВАНИХ ВАЖКОАТЛЕТІВ У ТРЬОХ ГРУПАХ ВАГОВИХ КАТЕГОРІЙ

Мартин В.Д.

Львівський державний інститут фізичної культури

Метод моделювання, тобто відтворення форм або деяких властивостей предметів чи явищ з метою їх вивчення, набув широкого розповсюдження. У цьому випадку модель може являти собою відтворення форм, структури, всіх або деяких властивостей предмету-оригіналу.

Моделювання є одним із засобів пізнання суті предметів, явищ. Побудовою моделей спортсмена вихідного ста-ну і стану, якого необхідно досягти як мети для успішного управління тренувальним процесом займались вчені Заціорський В.М., Івойлов А.В., Арефьев В.Г., Озолін М.Г., Дьячков В.М., Петровський В.В., Гужаловський А.А.

Для досягнення високих результатів на змаганнях атлетам необхідно до заданого терміну досягти оптимального стану тренуваності. Досягнення такого стану можна здійснити шляхом переведу систем організму із одного (вихідного) стану в другий (заданий) шляхом впливу на показники тренуваності атлетів.

Таке управління можливо при наявності кількісних і якісних характеристик стану тренуваності спортсменів, які дають можливість створити моделі цього стану.

Метою даного дослідження було виявлення принципової моделі навантажень у підготовці кваліфікованих важкоатлетів в трьох групах вагових категорій.

Для доведення поставленої мети були використані матеріали раніше проведеного нами дослідження (1991-1992 рр.), де було проаналізовано структуру тренувальних навантажень членів збірної команди України, МСМК з важкої атлетики трьох груп вагових категорій у змагальний період безпосередньої підготовки до X спартакіади бувшого СРСР 1991 р.

Всі 18 спортсменів були розподілені за ваговими категоріями на 3 вагові групи: легка - 52, 56, 60, 67,5 кг; середня - 75, 82,5, 90 кг; важка - 100, 110, понад 110 кг.

За досліджувані параметри навантажень брались: кількість тренувань, об'єм в кг, кількість піднімань штанги (КПШ), інтенсивність в кг, піднімання 90% ваги у ривку і поштовху.

На основі проведеного аналізу тренувальних навантажень нами були отримані такі результати: кількість тренувань у всіх трьох групах вагових категорій однакові; об'єм (у тонах) і інтенсивність (в кг) у важкій групі (Ш) більша порівняно з середньою (П) і легкою (Л) відповідно на 163 т і 255,2 т; 14,1 кг і 39,4 кг; об'єм у КПШ і кількість піднімань 90% ваги у ривку і поштовху навпаки в 1 групі більші порівняно з П і Ш групами відповідно на 493 і 529 піднімань, а в другому параметрі на 81 і 133 піднімання.

Варіативність тренувальних навантажень спостерігалася у всіх трьох вагових групах: у перший тиждень навантаження було велике, у другий середнє і третій - мале.

Грунтуючись на проведеному дослідженні структури тренувальних

навантажень і аналізу літературних джерел з цього питання, можна констатувати, що виявлена принципова модель тренувальних навантажень важкоатлетів високих розрядів є оптимальним критерієм підготовки кваліфікованих важкоатлетів (МС і КМС) для досягнення ними спортивних результатів міжнародного рівня.

ОЦІНКА СПЕЦІАЛЬНОЇ ПРАЦЕЗДАТНОСТІ ВАЖКОАТЛЕТІВ

Мартин В.Д., Мухін В.М.

Львівський державний інститут фізичної культури

Проблему управління функціональним станом неможливо вирішити без всебічного, якісного, комплексного контролю за рівнем різних сторін підготовленості спортсменів (фізичної, технічної, психологічної, функціональної і т.ін.), які знаходяться між собою у тісному взаємозв'язку (О.О.Новіков, 1975; В.М.Платонов, 1986 та ін.).

У важкій атлетиці практично відсутні валідні специфічні тести, які дозволяють оцінити спеціальну працездатність атлетів. Тести, що застосовуються на практиці, дають уяву лише про загальну працездатність, що є недостатнім для такого специфічного виду спорту, як важка атлетика.

З метою наближення тестів, що застосовуються у спортивній медицині до завдань дослідження спеціальної працездатності важкоатлетів, розроблена специфічна функціональна проба. Загальна ідея, яка накладена в основу цієї проби, полягає у вивченні потужності фізичного навантаження, при якій розвивається тахікардія, що дорівнює 170 уд/хв.

Пульс, чисельністю 170 уд/хв, характеризує початок зони оптимального функціонування серцево-судинної системи (ССС). Чим вища потужність фізичного навантаження, при якій досягається частота серцевих скорочень (ЧСС) 170 уд/хв, тим вища працездатність спортсмена і навпаки.

Специфічна функціональна проба для важкоатлетів заключається у виконанні двох серій навантажень з штангою, розділених інтервалом відпочинку. У якості базової вправи була вибрана серія з 9 піднімань штанги на грудь з підсідом, що виконується протягом 3 хв. На кожне піднімання, опускання штанги і відпочинок до наступного піднімання затрачувалось по 20 с. ЧСС визначалась за ЕКГ, запис якої проводився протягом інтервалу відпочинку, а висота піднімання штанги визначалась з допомогою сантиметрової ленти. При виборі ваги штанги за основу бралась максимальна вага, що піднімалась спортсменом у поштовху двома руками. Проведена серія експериментів з 9 піднімань штанги вагою 40%, 50%, 60%, 70% від максимальної ваги, що підймав важкоатлет у поштовху.

Встановлено, що при роботі з 40% вагою, ЧСС стабілізувалась на 5-7 підйомах. На 9-му підніманні ЧСС була в межах від 105 до 140 уд/хв, при середньому значенні 122 уд/хв. При роботі з 50% вагою ЧСС до 9 піднімання складала в середньому 132 уд/хв. Середні значення ЧСС у спортсменів, що підняли 60% вагу становили 133 уд/хв, а при підніманнях 70% ваги відповідно 140 уд/хв. Отож, при дев'ятиразових підніманнях штанги вагою 40%, 50%, 60%, 70% від максимальної, сталий стан досягається переважно на 5-7 підйомах, за середніми даними - на 6 підйоми.

Вихід за межі цих величин спостерігався в II випадках. При

детальнішому аналізі причин відхилень з'ясувалося, що 7 важкоатлетів форсовано зменшували вагу тіла, а 4 - розпочали передчасні тренування після перенесених захворювань.

Специфічна проба, що пропонується, передбачає розрахунок потужності механічної роботи, яку виконує спортсмен при підніманні та опусканні штанги. Враховуючи той факт, що між потужністю навантаження і ЧСС мала місце лінійна залежність, то спеціальна працездатність визначалася за спеціальною формулою, і її величини у 134 важкоатлетів коливались від 643 до 2683 кг/хв, що пояснюється суттєвими відмінностями у розмірах тіла спортсменів.

Таким чином, постійний контроль за рівнем спеціальної фізичної працездатності важкоатлетів з допомогою розробленої, досить простої функціональної проби, дозволяє отримати оперативну інформацію про загальнофункціональний стан важкоатлета і на цій основі об'єктивно управляти тренувальним процесом в цілому, виявити патологічні і передпатологічні зрушення в діяльності організму, а також попередити перетренованість спортсмена.

МАТЕМАТИЧНЕ МОДЕЛЮВАННЯ ЯК ЗАСІБ ПІЗНАННЯ В СПОРТІ

Мартин В.Д., Огірко І.В.

Львівський державний інститут фізичної культури

Одним із актуальних напрямків в області фізичного виховання та спортивного тренування є моделювання. На сьогоднішній день існують ряд точок зору на вирішення цієї проблеми, кінцевою метою якої є досягнення високих спортивних результатів у різних видах спорту.

На думку В.В.Петровського (1978) доцільно виділити декілька груп моделей, які за своїм змістом неоднакові: 1) модель змагальної діяльності; 2) моделі тренуючого впливу - вправ, уроків; 3) моделі процесу тренувань та його складових частин (річний цикл, підготовчий, змагальний період і т.ін.).

За точкою зору В.М.Платонова (1986) узагальнені модельні характеристики різних сторін підготовленості, які ефективні при підготовці юних атлетів, а також дорослих спортсменів середнього рівня. Для висококваліфікованих спортсменів необхідна розробка індивідуальних моделей підготовленості.

Керуючись цими концепціями було проведено ряд практичних досліджень у різних видах спорту, які на певному етапі дали позитивні результати. Разом з тим деякі наукові факти, наприклад, побудова моделей підготовленості (фізичної, технічної, психічної, морфофункціональної) досліджувались поза їх внутрішнім взаємозв'язком як складових частин однієї збалансованої, взаємозв'язаної живої системи, якою є спортсмен. При цьому часто висновки робились на підставі тільки кореляційного зв'язку з спортивним результатом, що явно недостатньо.

На наш погляд, універсальним і ефективним інструментом більш глибокого пізнання внутрішніх закономірностей, властивих явищам і процесам в спортивній підготовці є математичне моделювання. Цей метод дозволяє вивчити кількісні взаємозв'язки і взаємозалежності змодельованої системи і вдосконалення її подальший розвиток та функціонування.

Математичне моделювання - це процес побудови моделей, за допомогою

якого вивчається функціонування об'єктів та явищ. Цей процес складається з трьох основних елементів: суб'єкта, об'єкта дослідження та моделі, за допомогою якої суб'єкт пізнає об'єкт. Схематично зображення цього процесу можна зобразити таким чином (мал.1).

Етап 1. Побудова моделі

Математична модель буде являти собою систему математичних формул, нерівностей або рівнянь, які описують явище та процеси, що відбуваються в оригіналі.

Математичне моделювання стосовно вирішення задач спортивної підготовки може включати такі розділи математики:

- - теорія множин;
- - теорія графів;
- - елементи математичної логіки;
- - теорія алгоритмів;
- - теорія матриць;
- - математичне прогнозування;
- - методи оптимізації;
- - методи інкриоляції та апроксимації;
- - теорія математичних ігор;
- - математична теорія надійності;
- - моделювання біомеханіки спортсмена;
- - теорія масового обслуговування;
- - теорія ймовірності і математична статистика;
- - математична кібернетика;
- - теорія інформації;
- - дослідження операцій;
- - імітаційне моделювання на ПЕОМ.

Математичні моделі будуються на основі законів фізики, психології, хімії, біології та інших наук. Математична мова може бути аналітичною (рівняння), графічною (графіки, схеми), матричною або табличною.

Моделювання дозволяє визначити стан та оптимальні методи вдосконалення різних сторін підготовленості спортсмена, у їх взаємозв'язку; спрогнозувати спортивний результат на певний відрізок часу; виявити невикористані потенційні можливості спортсмена; об'єктивно проводити

контроль та тестування і тим самим кваліфіковано управляти ходом підготовки спортсмена.

Банк даних, отриманих з допомогою математичного моделювання, може бути використаний в практиці учбово-тренувального процесу, як робочий інструмент, як джерело знань, як автоматизоване робоче місце тренера.

ПСИХОЛИНГВИСТИЧЕСКИЕ ЗАДАЧИ В ОБЩЕНИИ И УСЛОВИЯ ИХ РЕШЕНИЯ

Бабенко Н.А.

Харьковский государственный педагогический
университет им. Г.С. Сковороды

Можно выделить группу факторов словоупотребления, свидетельствующих о каких-то ограничениях нормативно-логических и грамматико-стилистических требований к связной речи. Во всех случаях мы сталкиваемся с необходимостью учета психологии общающихся людей. Эти особенности общения изучаются психолингвистикой [Леонтьев, 1961], поэтому задачи по подбору и восприятию высказываний, основанных, прежде всего на одновременном учете лингвистических и психологических факторов, мы называем психолингвистическими.

Предельно общими обобщенными последовательностями деятельности по анализу высказываний в целом являются:

- 1) проверь *логику* /о чем говорится и в какой последовательности/;
- 2) проверь *психологию* /кому адресовано высказывание и как в нем учитываются психологические особенности адресата /;
- 3) проверь *стиль* /соответствие языковых средств данному стилю речи, их единство и разнообразие/;
- 4) проверь *грамматику* /правильность построения высказывания с точки зрения морфологии и синтаксиса языка /.

Имея набор слов и правил их сочетания, мы предполагаем, что в психике адресата имеются тот же набор слов и те же правила их сочетания. Предполагаем также, что наше высказывание вызовет у адресата появление тех же значений /знаний, образов, чувств/, которые были и у нас. Эти предположения всегда относительны.

Студенты почти не думают о читателях, а просто предполагают, что понятное для них самих также понятно и для других.

Аналогичная картина иногда встречается и в ходе объяснения материала преподавателем.

В процессе обучающих занятий знакомимся с обобщенной последовательностью действий по установлению доступности высказываний:

- проверь логику высказывания;
- проверь психологию высказывания;
- представь себе психологию читателя /слушателя/;
- подбери вариант, доступный читателю /слушателю/.

1. Описание приемов проверки логики высказываний /проверка определенности, истинности, последовательности, непротиворечивости и доказательности/.

2. Проверка психологии высказывания.

Данный этап анализа есть выделение тех оттенков мысли, которые остаются вне логического анализа. Придерживаясь терминологии Г. Фреге и А.Н. Леонтьева, можно сказать, что логический анализ есть преимущественное выделение значения высказывания, в то время как психологический анализ есть, прежде всего выделение смысла высказывания, то есть тех сторон содержания мысли, которые отражают характер признаков предметов мысли в процессе общения.

Если мысль высказана, то необходимо сопоставление различных словесных вариантов ее выражения. Понимание содержания текстов выражается в различных его перефразировках. Характерной чертой этих перефразировок является связь содержания высказывания с личным опытом адресата и адресанта.

С учетом этих обстоятельств была предложена такая последовательность умственных действий при проверке психологии высказывания:

- подбери варианты высказывания;
- установи различия в мыслях по вариантам;
- установи различия в образах;
- ... в чувствах...

Оценка и анализ психологии высказываний с психолингвистических позиций является своеобразной подготовкой к следующему действию-переходу на позиции адресата.

3. Представление психологии адресата.

Данный этап есть умственное действие по созданию некоторой психолингвистической модели адресата, в которой должны быть отражены устойчивые интересы, знания, образы и чувства тех людей, для которых высказывание предназначены.

4. Выбор варианта, доступного адресату. Данный этап действий в ходе психолингвистического анализа является заключительным: необходимо выбрать такой вариант словесного выражения высказывания, который вызвал бы у читателя /слушателя/ именно те мысли, образы и чувства, которые намерен передать пишущий /говорящий/ человек. В теоретическом плане это установление соответствия имеющихся образцов высказывания с их психолингвистической моделью. Некоторые из психолингвистических сведений целесообразно использовать для ознакомления студентов с приемами проверки и самопроверки связности речи по психологическим критериям.

Литература

1. *Хрестоматия по возрастной и пед. психологии.* – М., 1981. – С. 117-120.
2. *Синявская Е.В. Вопросы методики обучения ин. языкам за рубежом.* – М., 1978.
3. *Орлов З.Г. Современная английская речь.* - М., 1991.

ПОНИМАНИЕ КАК ПРЕДПОСЫЛКА ОБУЧЕНИЯ БЕСЕДЕ

Бабенко Н.А.

Харьковский государственный педагогический
университет им. Г.С. Сковороды

Чтобы общаться, необходимо иметь в своем распоряжении определенный запас языковых единиц, количество этих же единиц таково, что память не в

состоянии удержать их в виде статистических элементов, заучиваемых с помощью мнемических приемов; вследствие этого усиленно развивается торможение /забывание/ всего того, что заучивается наизусть и не используется практически. В процессе естественного усвоения языка языковые единицы легко усваиваются в деятельности в условиях коммуникации, и это не вызывает перенапряжения памяти.

Коммуникативное использование базисных структур и лексики отличается в простой манипуляции с этим материалом тем, что в процессе коммуникации порождение осмысленного текста всегда сопровождается развертыванием предметно-тематической основы речи. Пара фраз, так же как прогнозирование, осуществляется на предметно-тематической основе речи, и если она разрушается, то разрушается и речь.

Существенные признаки коммуникативности такие, как уточнение, отрицание, аргументирование, запрос информации и т. д. возникают из предметно-тематической основы речи, т. е. чувственных представлений ситуации, осмысленных в индивидуальном опыте.

Ситуативность беседы, т. е. предметно-тематическая основа речи, заслуживает не менее серьезного отношения к себе, чем фонетика или синтаксис изучаемого языка. Формирование и выражение мысли всегда сопряжены с двумя видами ограничений: грамматикой и вероятной сочетаемостью предметных признаков. Если грамматика представляет собой более или менее замкнутую детерминированную систему элементов, то совокупность предметных ситуативных признаков противоположной своей организации и ее функционирование, видимо, являет собой вероятную информационную модель. Чрезмерный уход на заучивание системы языка в отрыве от выработки комбинаторных умений лишает процесс обучения иностранному языку его основной цели.

Психолингвистический подход к решению этой проблемы состоит в том, чтобы постепенно ознакомить студентов посредством коммуникации со спецификой порождения фраз на изучаемом языке с максимальным облегчением процессов памяти. Это представляется возможным осуществить путем активной тренировки в понимании устного иноязычного текста. Под пониманием подразумевается не только слушание и расшифровка посредством перевода воспринимаемого текста, а весьма определенный психический процесс целостного и непосредственного получения информации из этого текста.

Препарирование текста для устного введения темы и ее аспектов преследуют вполне определенные цели. Во-первых, студенту предоставляется возможность тренироваться в понимании речи на иностранном языке и использовать заученный языковой материал по его назначению. Во-вторых, существенно сокращается диапазон воздействия незнакомых /забытых/ слов. Это достигается в том случае, если разделить текст на небольшие порции /в 2-5 предложений/ и в конце каждого из них уточнять смысловое содержание. Студенты услышав слово, значение которого они забыли, и потеряв нить повествования, восстанавливают смысловое содержание текста между порциями и таким образом продолжают воспринимать и понимать текст. В третьих студенты вовлекаются в беседу, у них развивается речевая инициативность. Включая «ложные» предложения /содержание которых не соответствует фактам действительности/ в каждую порцию текста, преподаватель стимулирует

внимательное, вдумчивое осмысление содержания сказанного, что незамедлительно выражается в повышении мотивации реагировать на аудируемую речь, вернее, на ее смысловое содержание.

Тексты препарируются следующим образом:

1. В текст включаются все знаменательные тематические слова, введенные на предыдущих уроках, а также в течение предшествующих лет обучения.
2. Стилль текста должен быть близок к разговорному. Важно учитывать, что текст будет восприниматься на слух и в нормальном темпе, что накладывает на структуру текста вполне определенные ограничения.
3. Через каждые 2-5 предложений /в зависимости от темы и подготовительности класса/ в текст включаются «ложные» предложения. Они означают остановку в повествовании и дают учащимся возможность осмыслить только что услышанную порцию текста и устранить пробелы в понимании содержания. «Ложные» предложения являются эффективным стимулом речевого отклика учащихся.
4. “Ложные” предложения не должны нарушать общепринятые эстетические нормы. Они могут быть ошибочными в такой мере, в какой это обычно бывает в естественной беседе, т.е. их содержание не соответствует фактам действительности вследствие незнания, неполного изложения или же шуточного преувеличения, комического искажения и т.д.

Все это делается в быстром темпе, вовлекается по возможности большее количество студентов без непродуктивной потери времени на обдумывание с учетом важнейшей цели, которую мы преследуем этим – выработать мгновенную реакцию на смысловое содержание звучащей речи. Со временем, когда реакция на “ложное” предложение становится обычным явлением меняется форма работы: преподаватель сразу соглашается со студентами пытаясь вызвать у них дальнейшие реплики, требует, чтобы студенты аргументировали свои доводы, и т.п. Все это нужно делать умело, создавая естественную ситуацию общения.

Литература

1. Орлов В.Г. *Современная английская речь.* – М., 1991.

РОЛЬ ИНДИВИДУАЛЬНЫХ РАЗЛИЧИЙ В УСПЕШНОСТИ ОВЛАДЕНИЯ ИНОСТРАННЫМ ЯЗЫКОМ

Бабенко Н.А.

Харьковский государственный педагогический
университет им. Г.С. Сковороды

В последнее время широко внедряются активные методы обучения иностранным языкам с опорой на коммуникативный принцип обучения иноязычной речи, групповые формы обучения, предполагающие организацию учебного общения и взаимодействия не только педагога с учащимися, но и учащихся друг с другом [А.И. Гез, И.А. Зимняя и др.]. Вместе с тем; активные методы обучения иностранным языку еще ждут своего психологического обоснования в плане дифференцированного подхода к учащимся.

Как показывают исследования, классификация обучения и коммуникативный подход к овладению иноязычной речью невозможен без учета индивидуально-психологических особенностей учащихся [Е.И. Пассов,

И.А. Зимняя, В.П. Кузовлев, М.К. Кабардов и др.]. Об этом свидетельствует в частности и тот факт, что некоторые параметры индивидуальности могут выступать в качестве барьеров на пути к реализации интенсивных методов обучения иностранному языку. Стало быть, общая эффективность этих методов в целом не снимает проблему учета индивидуальных, а напротив, заостряет ее [М.К. Кабардов].

Такие важнейшие психологические параметры, как осознанность-неосознанность, поэтапность-глобальность, произвольность-непроизвольность, аналитичность-синтетичность: являются водоразделом для двух направлений обучения иностранному языку /традиционном и интенсивном/ представляет свой предмет многих психофизиологических исследований, типов ВНД. Учеными найдены физиологические корреляты произвольных и непроизвольных видов памяти, проводятся исследования взаимосвязи индивидуальных различий по этому параметру и особенностей соотношения сигнальных систем. Поиски путей повышения эффективности обучения иностранного языка, привели к разработке и использованию в практике ряда интенсивных методик, где одним из основных факторов интенсификации выступает принцип коммуникативности, предполагающий создание на занятиях ситуаций реальной коммуникативной деятельности, в ходе которой преднамеренно усваивались бы необходимые языковые средства. Основное отличие в понимании принципа коммуникативности в так называемом «традиционном» и «интенсивном» направлениях обучения в следующем: в традиционном методе этот принцип является конечной целью, т. е. возникнет на этапе речевых упражнений, а в интенсивном методе обучения иностранному языку коммуникативность ситуации является изначально необходимым условием усвоения и языковых средств и речевых образцов [Кузьмичева, 1975, 1979, Гегечкори, 1375, Китайгородская 1978, 1982 и др.].

К общим принципам традиционной методики обучения относятся:

1. Доминирующая роль управлений на всех уровнях и во всех сферах овладения иностранным языком;
2. Учет особенностей родного языка;
3. Коммуникативная направленность обучения [Миролюбов, Рахманов, 1963, Пассов, 1977, Гез и др., 1982].

Основные принципы интенсивных методик /суггестопедический, аудиовизуальной и аудиолингвальный/, отличающие их от предыдущего направления и сближающие с «прямыми» методами заключаются в следующем:

- в интуитивном подходе к обучению, исключающем предварительное объяснение и предполагающем непосредственное восприятие языкового материала;
- /в стремлении/ «запереть» канал родного языка, т.е. исключить сопоставление структур родного и изучаемого языка;
- в признании ведущей роли устной речи как конечной цели и как средства обучения в целом и недостаточное внимание к таким видам речевой деятельности, как чтение и письмо [Громова, 1970, 1973, Гез, 1973. Китайгородская Н., Майорова, 1977 и др.]

Определенную специфичность деятельности учащихся в этой системе придают следующие ограничения: а) большой информационный поток, б)

дефицит времени, быстрый темп протекания речевых проявлений, исключающий возможности анализа языковых явлений, в) дефицит языковых средств, г) преимущественное использование слухового канала. Эти особенности методики ставят острую проблему учета индивидуальных различий учащихся, специального рассмотрения психофизиологических параметров речевой деятельности, а также индивидуального стиля деятельности /ИСД/.

Именно на функциональную пластичность мозга и нервной системы рассчитаны многие приемы интенсивных методик обучения, иностранному языку, направление на вскрытие его резервов, не используемых в обычных условиях /суггестопедия, гипнопедия, релаксопедия, риммопедия/.

Таким образом, все данные, имеющиеся в психологической науке по вопросу обучения иностранному языку должны учитываться педагогами при работе с детьми и взрослыми и обучению их по современным интенсивным методикам.

Литература

1. *Кабардов М.К. Роль индивидуальных различий в успешности овладения иностранными языками. Автореф. дис канд псих. наук, 1983.*
2. *Кокорева Е.Д. Роль общительности и эмансипированности в успешности овладения иностранным языком, 1989.*
3. *Пенькова Е.И. Диагностика словарного развития, Киев, 1982.*

АУДИОТЕКСТЫ В РАЗВИТИИ КУЛЬТУРЫ ИНОЯЗЫЧНОГО ОБЩЕНИЯ

Бабенко Н.А.

Харьковский государственный педагогический университет им. Г.С. Сковороды

Развитие умений понимать на слух речь, звучащую в естественных условиях коммуникации, является одной из важнейших составных частей работы по развитию культуры иноязычного общения. Последняя должна предполагать умение понимать речь, звучащую во всем многообразии ситуаций общения.

Л.В. Щерба отмечал, что начинать обучение иностранному языку следует с так называемого «полного» стиля произношения. Этому стилю противопоставляется неполный (разговорный) стиль. Речи вне стиля не существует. Самая трудная задача в области обучения аудированию - это обучение распознаванию слов и сочетаний слов в речи, характеризующейся разными градациями неполного типа произнесения. Аудиотексты официального стиля общения намного труднее, чем тексты неофициального стиля.

Эти трудности на фонетическом уровне являются не только сегментными (различного рода ассимиляции, разной степени редукция, элизии), но и супraseгментными (интонационные модели, особенности ритма, темпа, вычленение слова в предложении).

При переходе к текстам разговорного стиля изучающие иностранный язык встречаются с новым набором информативных признаков не только на фонетическом, но и на других языковых уровнях. Например, на грамматическом уровне (вопросительные предложения без вспомогательного глагола). Например, поэтому в понятие коммуникативной компетенции аудитора должно входить:

1. Понимание содержательной стороны сообщения;

2. Правильная оценка тональности общения;
3. Взаимоотношения коммуникантов;
4. Правильная интерпретация коннотаций, передаваемых просодическими средствами;
5. Механизм вероятности прогнозирования.

Исследователи в области фоностилистики полагают, что наблюдаемые фонетические особенности позволяют разграничивать:

1. Фонетические стили неподготовленной речи (беседа, спонтанное монологическое высказывание):
 - официальный стиль;
 - неофициальный стиль или стиль повседневного общения;
 - фамильярный стиль;
2. Фонетические стили подготовленной речи (лекции, речи);
3. Фонетические стили чтения вслух.

Подобная классификация фонетических стилей более приемлема при обучении аудированию в языковом вузе, потому что представляет более дифференцированную картину современного языкового употребления и позволяет уточнить взаимосвязь двух видов устной коммуникации - говорения и аудирования - в учебном процессе.

В современной зарубежной методике все более широкое распространение получает использование для обучения аудированию записей аутентичных текстов, представляющих собой фонетические стили неподготовленной речи, различающихся по степени официальности общения.

Среди звучащих текстов, представляющих разные фонетические стили, должны присутствовать как неподготовленная, так и подготовленная речь (лекции, выступления), а также тексты, читаемые вслух. Тематика их должна соотноситься с темами и ситуациями общения, отобранными для обучения говорению на каждом данном этапе обучения. При общей целевой установке на развитие культуры общения фоностилистический аспект аудиотекстов является совершенно необходимым.

Литература

1. Арнольд И.А. *Основы научных исследований в лингвистике.* – М., 1991.
2. Фаенова М.О. *Обучение культуре общения на английском языке.* - М., 1991.

СПОРТИВНО-МАСОВІ ЗАХОДИ В СЕРЕДОВИЩІ УКРАЇНСЬКОЇ ДІАСПОРИ США І КАНАДИ

Козій Ю.

Львівський державний інститут фізичної культури

Важливою складовою частиною розвитку української фізичної культури є спортивний рух української діаспори, насамперед США і Канади. Спортивні змагання діаспори є одним із засобів всебічного і гармонійного розвитку людини, які сприяють національному єднанню та вихованню молоді. Слід зазначити, що наукові дослідження даної проблеми в Україні практично не проводилися з різних об'єктивних і суб'єктивних причин. З проголошенням незалежності України реальністю стали різнобічні контакти українців діаспори та державних

структур України в ділянці спорту. Для подальшого вироблення форм, методів співпраці з українською спортивною діаспорою актуальності набувають дослідження історії розвитку українського спорту за межами України.

В ході дослідження даної проблеми нами проаналізовано архівні матеріали, приватні колекції, спеціальну літературу української діаспори, спогади лідерів та учасників спортивного життя української діаспори, інтерв'ю з активними діячами українського спорту в діаспорі тощо.

Одним із основних завдань нашого дослідження було проаналізувати характер проведення і особливості організації спортивних змагань в українській діаспорі США і Канади з моменту утворення перших спортивних осередків до сьогодення.

Результати нашого наукової роботи показали, що головною метою функціонування організованих спортивних структур західної діаспори є виховання української молоді в національному дусі, її єднання та спілкування в українському середовищі. Саме створення українського середовища зумовлювало проведення спортивно-масових заходів за участю практично усієї молоді, яка проживає за межами України.

Головні змагання української діаспори впродовж півстоліття - це щорічні **першості Української Спортової Централі Америки і Канади (УСЦАК)**. УСЦАК - була створена в 1955 році як керівний орган управління усіма українськими товариствами і осередками в США і Канаді. Під патронатом УСЦАК кожного року проводяться першості серед українських товариств США і Канади з таких видів спорту: плавання, волейболу, футболу, шахів, баскетболу, тенісу, настільного тенісу, лижного спорту та легкої атлетики. У різні роки проводились першості з хокею бріджу і гольфу. УСЦАК, як центральний керівний чинник українського спорту в США і Канаді, об'єднує три підцентри - Делегатури :

- Делегатура УСЦАК - Схід
- Делегатура УСЦАК - Захід
- Делегатура УСЦАК - Канада

Делегатури об'єднують спортивні товариства, клуби і секції за територіальним принципом: **Делегатура УСЦАК - Схід** на сході США, **УСЦАК - Захід** на заході США і **УСЦАК - Канада** в Канаді. Збірні команди Делегатур і спортивних товариств беруть участь у щорічних першостях УСЦАК, у змаганнях професійних та аматорських Ліг США й Канади, різних міжнародних турнірах з футболу, волейболу, тенісу, шахів та інших видів спорту.

Особливу увагу в українській діаспорі США і Канади звертають на проблему виховання національно свідомої та фізично загартованої молоді. Саме з 1972 р., щорічно, проводяться **Українські Спортові Ігрища Молоді**, участь в яких беруть сотні атлетів з спортивно-молодіжних товариств і організацій української діаспори Заходу. На відкритті цього спортивного форуму молоді крім присяги молодих спортсменів, відбувається запалення традиційного вогню, що символізує грандіозність даної події і перегукується з олімпійською ідеєю. Змагання проходять з п'яти видів спорту : футболу, волейболу, тенісу, плавання і легкої атлетики. Основними завданнями Ігрищ, окрім підвищення фізичного гарту і спортивної майстерності, є :

Б збереження української молоді від негативного впливу оточуючого середовища

- Б пробудження у молоді прикмет національної ідентичності
- Б збагачення духовного потенціалу молоді

На нашу думку, Українські Спортові Ігрища Молоді займають важливе місце в низці спортивно-масових заходів української діаспори США і Канади.

Важливе місце у структурі спортивно-масових заходів української діаспори посідають також **“Українські Олімпіади”**. Усього в історії спортивного руху української діаспори їх відбулось п’ять :

- 1936 р. - “Українсько-Американська Олімпіада” в м.Філадельфія (США)
- 1948 р. - “Олімпіада ДП (Дісплейст Персонс - поневоленних народів)” в Німеччині
- 1980 р. - перша “Вільна Олімпіада” в м.Етобікок (Канада)
- 1984 р. - друга “Вільна Олімпіада” в м.Етобікок (Канада)
- 1988 р. - “Українська Олімпіада” в м.Філадельфія (США)

Організуючи такі змагання, українці, що проживають за кордоном таким чином боролись за незалежність України, за самозатвердження українського народу як нації.

Одним із актуальних питань, що постали перед організованими структурами спорту української діаспори США та Канади є підготовка і виховання молодих спортивних кадрів, майбутнього резерву. І ця проблема знайшла свою реалізацію. З 1969 р., за ініціативою керівників УСЦАК Мирона Стебельського, Омеляна Твардовського і Євгена Чижовича, щорічно проводиться вишкіл юнацтва в **Спортовій Школі** Українського Спортового Товариства «Чорноморська Січ» у м.Глен Спей (Нью-Йорк, США). Залучення до спорту українського юнацтва і виховання його в українському середовищі є міцним фундаментом для формування національної ментальності та свідомості. Вишкіл проводиться щорічно у 4-х тижневий термін досвідченими інструкторами з п’яти видів спорту : футболу, волейболу, тенісу, плавання і легкої атлетики. Під час вишколу юнаків і юначок навчають поведінці учасників змагань, суддівству, гігієні, особливу увагу звертають на вивчення історії українського спорту. Спортова Школа надзвичайно популярна серед українців діаспори, участь у вишколі беруть юнаки і юначки з багатьох штатів США та Канади.

Слід відмітити також, що щорічно проводиться вишкіл юнацтва в **Спортивному таборі** СУМ (Спілки Української Молоді) у м.Еленвіл (Нью-Йорк, США).

Отже, масштабність і різноманітність спортивно-масових заходів , що проводяться в середовищі української діаспори США і Канади вказує на їх вагомість та необхідність для національного єднання та спілкування.

Л і т е р а т у р а

1. Твардовський О. На олімпійських хвилях: Довідник УСЦАК.- Ньюарк, 1997.- С. 22-23, С.59-68.
2. Наш Спорт / Упоряд. О.Твардовський.- Ньюарк, 1980-1998.
3. Альманах РФК (1945-1948).- Мюнхен : Молоде Життя, 1951.- С. 95-107.
4. Борецький М. Українська Спортова Олімпіада в Філадельфії.- Філадельфія: Український Олімпійський Комітет (УОК), 1989.- С.3-9.

САМОСТІЙНЕ І КРИТИЧНЕ МИСЛЕННЯ - ЯК ФАКТОР ФОРМУВАННЯ САМОСВІДОМОСТІ ОСОБИСТОСТІ

Костікова О.В.

Харківський державний педагогічний університет ім. Г. С. Сковороди

Надзвичайно важливою умовою формування самосвідомості в молодшому шкільному віці є розвиток у молодших школярів самостійного і критичного мислення в процесі образотворчої діяльності. Для обґрунтування своєї точки зору та експериментального дослідження проведемо логічний аналіз деяких теоретичних положень.

Перше положення даної проблеми полягає в тому, що мислення, взагалі, виступає як особливий об'єкт самосвідомості особистості, до структури якого входить: розуміння себе як суб'єкта мислення, диференціація власних думок та альтернативних суджень, усвідомлення ще не вирішеної проблеми як конкретно своєї, усвідомлення свого відношення до проблеми.

По-друге, молодший шкільний вік визначається в психології як етап становлення особистості, для якого характерний перехід до нового більш досконалого рівня свідомості й поведінки. Це обумовлено переходом дитини від ігри до навчання, як основному способу засвоєння соціального досвіду. Усвідомлюючи свою індивідуальність молодший школяр одночасно намагається бути адекватним соціальним очікуванням: виконує соціальну роль учня, присвоює знання і ідеї, які існують в суспільстві. В той же час активно проходить процес самоствердження дитини молодшого шкільного віку серед дорослих та однолітків. Таким чином, самосвідомість молодшого школяра інтенсивно розвивається, структура закріплюється, наповнюється новими ціннісними орієнтаціями. Це знаходить відбиття в прагненні молодшого школяра до самостійності. Здатність діяти самостійно в психології виділяють як головну передумову самосвідомості. Необхідно підкреслити, що справжня самостійність як головна властивість особистості базується тільки на сформованому у людини - самостійному мисленні.

Наступне положення заключається в тому, що для дітей молодшого віку актуальним є процес формування самооцінки, яка є основним елементом самосвідомості і в цілому «Я» - концепції. В працях психологів показана взаємодія пізнавальної діяльності та самооцінки особистості. Достатньо висока адекватна самооцінка дозволяє учню більш легко засвоювати новий матеріал, впевнено братися за нове діло, критично сприймати досвід і оцінки інших. Адекватна самооцінка дозволяє учню співвідносити свої сили з задачами різної складності і вимогами оточуючих. Неадекватна самооцінка деформує внутрішній світ особистості, перешкоджує гармонійному розвитку. Таким чином, рівень сформованості самостійного й критичного мислення визначає ступінь адекватності самооцінки, а значить ефективність діяльності людини, розвиток його особистості, наскільки успішно буде вирішена проблема самовизначення.

Самосвідомість - основа «Я» - концепції, яка формується в діяльності. Для експериментального дослідження була вибрана образотворча діяльність, зокрема - малювання. Будучи одним з видів образотворчої діяльності, малювання, не тільки виражає певні результати психічного розвитку дитини, але і самобезпечує цей розвиток, приводить до перебудови психічних властивостей і процесів. Особливо важливим є зв'язок малювання з мисленням дитини.

З метою розвитку самостійного і критичного мислення у молодших школярів в процесі образотворчої діяльності було проведено експериментальне дослідження. Експеримент проводився в с.ш. №1, №25, №139, №162 м. Харкова, в якому приймали участь 293 учня 1-3 класів. Дослідження складалося з двох серій для вивчення рівня сформованості і наступного розвитку самостійного і критичного мислення учнів. Кожна серія включала низку варіантів, які склалися з трьох завдань. Досліджуваним необхідно було охарактеризувати експериментальний матеріал. В першому завданні - вербальне, в другому - за уявою, в письмовій формі і в третьому завданні - в малюнках. За експериментальний матеріал пропонувалися реальні предмети, алогічні зображення і тексти. Основним критерієм сформованості інтелектуальних якостей ми вважали вияв учнями суттєвих ознак в експериментальному матеріалі, їх діапазон, а також різноманітність несуттєвих ознак, повноту висловлювань, логічність, неординарність суджень і зображень.

В констатуючому експерименті в основному виявився низький рівень сформованості самостійного і критичного мислення у молодших школярів. Після формуючого експерименту рівень сформованості інтелектуальних якостей став значно вищим. Тому можна говорити про недостатнє використання інтелектуального потенціалу молодших школярів при традиційному навчанні. Молодший шкільний вік має більш глибокий потенціальні можливості розвитку самостійного і критичного мислення. Врахування цих можливостей може сприяти формуванню самосвідомості особистості молодших школярів.

Література

1. *Выготский Л. С. Психология искусства. -3-е изд. - М.: Искусство, 1986. - 573 с.*
2. *Костюк Г.С. Избранные психологические труды.-М.: Педагогика, 1988. - 304 с.*
3. *Менчинская Н.А. Проблемы учения и умственного развития школьника: Избранные психологические труды. - М.: Педагогика, 1989. - 224 с.*

УКРАЇНЬСЬКА СПОРТИВНА АСОЦІАЦІЯ ЯК НОВА ОРГАНІЗАЦІЙНА ФОРМА РОЗВИТКУ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ В УКРАЇНІ.

Мирослав Герцик, Оксана Вацеба, Степан Родак
Львівський державний інститут фізичної культури,
Львівське училище фізичної культури

Однією з важливих проблем розвитку фізичної культури та спорту в Україні є розбудова організаційних форм управління галуззю. В останні роки чіткіше окреслюються й розмежовуються завдання й функції державних та громадських органів. Низка нормативних документів Держкомспорту України, західноєвропейський досвід орієнтують на розбудову клубної системи розвитку спорту, розширення мережі самодіяльних форм розвитку фізичної культури, на розширення мережі масового спорту.

Саме з цієї точки зору нами проаналізовано досвід діяльності нової структури у спортивному русі України - Української Спортивної Асоціації (УСА). Установчі збори УСА відбулися 26 травня 1990 року в сесійному залі Львівської мерії. Саме у Львові, в місті, яке генерувало ідеї національного відродження кінця 80-х років, утворилася одна з перших тоді ще в радянській Україні організацій, метою якої було розбудова національної системи фізичної культури та спорту. Ця громадська організація, одна з небагатьох, які зароджувались у ті

роки, продовжує й сьогодні активно функціонувати в Західній Україні, користуючись неабияким авторитетом у владних і спортивних колах, серед української інтелігенції.

Біля витоків організації стояли відомі сьогодні постаті Ярослав Кендзьор, Мирослав Герцик, Степан Родак, Любомир Зубрицький, Євген Бобко, Анатолій Салюк, Євген Приступа, Ігор Федик, Ярослав Гев'як та ін.

За ініціативою Львівської організації УСА були утворені такі відділення в Івано-Франківській та Тернопільській областях.

Українська спортивна асоціація постійно співпрацює з різноманітними спортивними організаціями - державними та самодіяльними. Основні зусилля спрямовуються на вироблення ідеологічних основ спортивного руху, на процеси національного відродження в українському спорті, на подолання своєрідної прірви між українською культурою та фізичною культурою. Не маючи достатньої матеріальної бази та фінансового забезпечення, УСА має неабиякий вплив на події у фізичній культурі та спорті регіону. Саме УСА однією з перших в Україні нав'язала ділові контакти з лідерами спортивного руху української діаспори.

Серед основних форм діяльності УСА зазначимо:

- розробка ідейно-політичних засад розвитку сучасного українського спорту;
- проведення масових спортивних заходів ідейно-виховного та спортивно-оздоровчого спрямування;
- відзначення історичних подій та ювілейних дат історії вітчизняного спорту, популяризація імен видатних діячів української фізичної культури;
- проведення науково-теоретичних конференцій, дискусійних “круглих столів” та інших наукових заходів;
- підготовка й проведення телевізійних та радієвих програм спортивної тематики, виступи у пресі та інших засобах масової інформації;
- публікація науково-методичної літератури, підготовка підручників та словників спортивних термінів.

До найвизначніших акцій, зініційованих Українською спортивною асоціацією, можна віднести:

- започаткування й щорічне проведення спортивних заходів у рамках святкування “Днів українського спортсмена”
- масові сходження до місць стрілецької слави на вершини гір Ключ, Маківка, Парашка, проведення “Депутатської Говерляни”
- масові щорічні пробіги вулицями Львова під гаслом “Від сокілства - до стрілецтва”
- різноманітні тематичні пробіги до Києва, Канева, кордонами України тощо
- смолоскипна молодіжна естафета з вогнем, запаленим на горі Ключ “Вогонь державності - в серця українців”
- поїздки до селища Мотовилівка (Київщина) з метою відзначення перемоги січових Стрільців над російськими солдатами у 1918 році та відзначення пам'яті Федора Черника
- щорічне проведення Всеукраїнського студентського спортивного фестивалю.

Чимале значення мають наукові конференції, скликані УСА. Серед найвагоміших:

- “Нація і спорт”, присвячена 80-річчю СТ “Україна” (Львів) - 1991 рік
- “Українська спортивна та військово-похідна термінологія” - 1992 рік

- Спорт і національне відродження”, до 120-річчя від дня народження проф.І.Боберського - 1993 рік
- “Традиції національної фізичної культури та спорту”, з нагоди 100 річчя львівського сокільства - 1994 рік
- До 70-річчя від дня заснування Карпатського Лещетарського Клубу - 1995 рік
- До 100-річчя олімпійського руху - 1996 рік
- “Фізичне виховання: надбання нації”, до 125-річчя від дня народження проф.І.Боберського - 1998 рік
- “Молода спортивна наука України”, для аспірантів галузі фізичної культури та спорту - 1997, 1998 роки.

Аналізуючи в цілому діяльність Української спортивної асоціації у Львові та її роль у розвитку спорту в Західній Україні, варто скористатись напрацьованим досвідом для побудови моделі розвитку спортивного руху в Україні за сучасних умов.

ГУМАНІЗАЦІЯ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ ЧЕРЕЗ ОРГАНІЗАЦІЮ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

Сергєєва Н.Ю.

Харківський державний політехнічний університет

Гуманізація освіти проблема не нова. Звертаючись до історії, ми бачимо, що згадки про неї з'являються ще в часи Стародавньої Греції та Риму. В чотирнадцятому столітті погляди усесвітньо відомих філософів-педагогів, таких як Франсуа Рабле, Томас Мор та інки, ґрунтували свої погляди на засадах гуманізму. Вони вважали ідеалом педагога людину - гуманну, співчутливу, з любов'ю до ближнього. Видатні вітчизняні педагоги: В. О. Сухомлинський, В.Ф. Шаталов, теж були гуманістами. Крім того, більшість сучасних дослідників визнають позитивні наслідки цього процесу. Отже проблема гуманізації освіти залишається надзвичайно актуальною і сьогодні.

Спробуємо визначити, що ж таке гуманізація (з лат. “людський, людяний”). Це створення таких умов, які б відповідали біосоціальній природі людини та забезпечували б її самоствердження, самовираз та саморегулювання. З умов гуманізації процес освіти стає дійсно творчим, студент вже не є лише об'єктом, в який вкладають знання, а також суб'єктом процесу навчання, який бере в ньому активну участь, бажає та намагається виявити свої найкращі риси. Роль викладача і полягає саме в тому, щоб створити такі умови для повної та всебічної реалізації кожного студенту. Тому працюючи над певним методом, теоретики здебільшого приділяють увагу не на зміст освіти, а на забезпечення відповідного середовища. І тут однією з головних постає задача формування культури самоосвіти з урахуванням індивідуальних здібностей кожного студента. Досягти цього можна лише з умов правильної організації самостійної роботи студентів (СРС).

Цікавим прикладом практичного застосування принципів гуманізації у процесі навчання може бути організація роботи на кафедрі “Фізичне виховання” Харківського Державного Політехнічного Університету. Наша кафедра працює в двох напрямках: перший – фізичне виховання всіх студентів Університету, другий – робота із студентами нової спеціальності “Фізичне виховання”, спеціалізація “Менеджмент та інформаційне забезпечення фізичного виховання

та спорту”.

Слід зазначити, що організація СРС особливо на заняттях з фізичного виховання, процес доволі складний, тому що існує обмежена кількість способів. Однією з найбільш ефективних методик, якою можна доповнити основні академічні заняття і яка широко використовується на нашій кафедрі є індивідуальні самостійні заняття студентів. Вона дозволяє ліквідувати недоліки і підвищити ефективність фізичного виховання в ВУЗі, збільшити рухливу активність студентів, сприяє кращому засвоєнню матеріалу, і, що найважливіше, виховує усвідомлену необхідність щодо регулярних занять фізичними вправами, озброює студента вміннями та навичками фізкультурного організатора, сприяє отриманню практичного досвіду в цій справі. Усе це дозволяє майбутнім інженерам, економістам та іншим спеціалістам не лише самим продовжувати заняття після закінчення ВУЗу, а й впроваджувати фізичну культуру і спорт в життя власної родини, друзів, співробітників, використовуючи свої навички для організації активного відпочинку. Але ж треба пам'ятати, що самостійні заняття повинні не замінити, а лише органічно доповнювати традиційну систему фізичного виховання студентів.

Отже управління СРС здійснюється лише на науковій основі та складається: з прилучення та заохочення студентів до самостійних занять, планування, методичного та медичного забезпечення, контролю якості. Для прилучення студентів необхідна тривала та кропітка пояснювальна робота у вигляді бесід, лекцій, дискусій, яка спрямована на формування нових поглядів щодо фізичної культури і спорту. Важливе значення має приклад викладачів, які активно займаються спортом, проведення спортивних змагань, встановлення та підтримка спортивних традицій в ВУЗі(так на нашій кафедрі більшість викладачів мають високі спортивні звання КМС,МС,МСМ; регулярно проводяться першості факультетів, а кожного року спартакіади ХДПУ по видах спорту). Щодо розвитку самостійності, то на нашій кафедрі кожен першокурсник має можливість за власним бажанням обрати вид спорту (їх на кафедрі представлено понад двадцять), яким він буде займатися під час навчання в університеті, а також самостійно спланувати графік відвідування занять. Обираючи улюблений вид спорту, студенти не лише активно ним займаються, а й іноді досягають значних успіхів (так один з студентів нашого ВУЗу, почавши наполегливо займатись армреслінгом саме після вступу до Університету, у 1997році став чемпіоном миру з цього виду).

Іншим напрямком роботи, як вже було зазначено, є нова спеціальність “Фізичне виховання”, спеціалізація “Менеджмент та інформаційне забезпечення спорту”. Усі студенти цієї спеціальності є гарними спортсменами, які продовжують тренування в період навчання. І тут, як завжди на подібних спеціальностях, постає проблема пріоритетності. Адже справжні спортсмени - це люди особливі. Спорт виробляє в них бажання бути першими, вміння боротися та перемогати, але ми дуже часто не сприяємо розвитку цих якостей в навчанні. З одного боку, ми перевищуємо вимоги до них, а що ще гірше занижуємо їх, ставлячи оцінки за успіхи в спорті, не змушуючи їх змагатися та перемогати в навчанні: в таких групах існує культ чемпіона в спорті, але відсутній культ відмінника в навчанні. З таких умов, закінчивши ВУЗ та спортивну кар'єру людина, як правило, не може себе реалізувати. Таким чином, для студентів, які активно займаються спортом, і іноді змушені пропускати заняття, в зв'язку з

участю в змаганнях, а також беручи до уваги усе вище згадане, правильно організована СРС на цій спеціальності, чи не єдиний спосіб вирішення проблеми. І тут важливо, щоб викладачі не підходили до цієї проблеми формально, а з першого курсу послідовно навчали студентів спочатку найпростішим її формам, поступово переходячи до більш складних. Що ж стосується способів організації, то тут їх вибір до волі різноманітний. Поруч з використанням традиційних методів: контрольні роботи, реферати, курсові та дипломні проекти, в сучасній науці йде пошук та вдосконалення нових форм (ділові ігри, лекції - диспути, рейтингова система, безпосередня участь студента в науковій праці). За умов такої організації роботи теоретичні знання засвоюються в новій незвичайній формі, студент реально стає суб'єктом навчання, прилучається до свідомої і активної праці, такий процес навчання ґрунтується на співпраці викладача та студента, знімає адміністративний тиск і стимулює свідому самостійну роботу студента.

Найвищим ступенем СРС є науково-дослідницька робота студентів. Саме в ході наукової діяльності формується творчий потенціал спеціаліста, викреслюються його наукові інтереси, формуються якості, які необхідні для самоосвіти: цілеспрямованість, наполегливість, вміння спланувати та організувати самостійну роботу, ініціативність. Однак в більшості випадків вона зводиться до огляду літератури, написанню рефератів-тобто в творчому відношенні до самих примітивних її форм. В сучасній практиці для підготовки спеціаліста більш ефективними є науково-дослідницька робота з комплексної тематики. В цьому разі студент з I по V курсу займається однією професійно орієнтованою проблемою, і вже до цієї проблеми підключаються інші суспільні, загалом - освітні та спеціальні кафедри. Керівниками таких програм є викладачі спецкафедр, співкерівниками - викладачі усіх інших кафедр, на яких займається студент. З умов такої організації науково - дослідницької роботи студенти значно раніше захоплюються науковою роботою, збільшується час, який витрачається на вдосконалення наукових методик, проведення пошукових експериментів, методологічне обґрунтування роботи. Відбувається значне підвищення загальної якості професійної підготовки спеціалістів.

Ще однією важливою проблемою, пов'язаною з питаннями підвищення ефективності СРС, є її мотиваційне забезпечення. Зараз відбувається зниження мотиваційного потенціалу вузівської освіти: часто студент не виявляє достатнього інтересу до навчання, зацікавленості майбутньої професією. За таких умов, коли СРС набуває все більшого значення в системі підготовки студента, головними стимулами повинні стати не лише вимоги викладачів чи кафедри, а внутрішні стимули до отримання знань. Таким стимулом є якість викладання та особа викладача. Під час опитувань, що проводилися між студентами, 90% ставлять цей показник на перше місце. Я глибоко переконана – викладач повинен пам'ятати, який вплив він має на подальшу долю студента, одночасно розуміючи, що є лише його помічником в отриманні знань, а головна мета - надати бажання вчитися і показати шляхи здійснення цього бажання. А для досягнення цієї мети викладач сам повинен вдосконалюватися ще більш ніж студент.

В підсумку зазначимо, що використання СРС як способу гуманізації процесу навчання, поширюється та набуває різноманітних форм. Однак це потребує від викладачів вирішення багатьох організаційних, методичних та науково - педагогічних завдань. І якщо після закінчення ВУЗу студент не

загублює інтересу до навчання та продовжує самовдосконалюватись – викладач добре виконав свою справу, суспільство отримало повноцінного фахівця і мета гуманізації досягнута.

Література

1. Азаров Ю.П. Педагогика любви и свободы. – М.; 1994 г.
2. Вилевский М.Я., Беляева В.А. Физическая культура в самовоспитании личности будущего учителя: Учебное пособие/Под общей редакцией Сластёнина В.А. – М.: МГПИ им. В.И. Ленина, 1985 г, 60с.
3. Донцов И.А. Самовоспитание личности . – М.; 1984 г.
4. Казаков В.А. Самостоятельная работа студентов. – К;1990г
5. Калмыкова З.И. Педагогика гуманизма. – М.; 1990 г.

ГУМАНІЗАЦІЯ НАВЧАННЯ ЯК ФАКТОР ФОРМУВАННЯ МОТИВАЦІЙНИХ ПОТРЕБ ДО ФІЗИЧНОГО УДОСКОНАЛЕННЯ

Блошенко О.І.

Харківський державний політехнічний університет

В оновленні вищої школи України все більшого значення набуває пошук різноманітних форм та методів навчання, які забезпечують ефективність розкриття індивідуальності студента, сприяють зміцненню здоров'я, гармонійному розвитку форм і функцій організму, підтриманню розумової та фізичної працездатності.

Тому доцільно виділити напрями, при обговоренні яких можна побачити шляхи впливу фізичного виховання на розвиток особистості, а також підкреслити зв'язок фізичного виховання з трудовим і розумовим.

Це, по-перше, проблеми навчання у фізичному вихованні і, по-друге, проблеми індивідуального підходу, здійснюваного на основі даних вивчення рухових можливостей, статі, фізичного розвитку, стану здоров'я, визначення мотиваційних потреб до фізичного удосконалення.

Тому зростають вимоги до викладачів. Від них вимагається не просто глибоке знання проблем, а й власне розуміння, здатність до оригінального тлумачення, вирішення нестандартних проблем і творчих завдань. Треба робити акцент на формування творчого потенціалу особистості як викладача, так і (через викладача) студента, майбутнього фахівця.

Змінилася і розширилася роль викладача фізичного виховання у формуванні загальної і професійної культури особистості, підтриманні рівня фізичної підготовленості, збереженні та зміцненні здоров'я, формуванні здорового способу життя, підвищенні рівня працездатності студентів. За допомогою сучасного викладача необхідно озброїти вчорашнього школяра необхідним обсягом знань, умінь, навичок з фізичної культури, забезпечити готовність до творчої діяльності, підвищити розвиток його фізичних здібностей, покращити стан здоров'я, заохотити до занять фізичною культурою. Сприяти цьому процесу повинен увесь арсенал знань і досягнень педагогічної школи, накопичення світового досвіду, нові форми виховання і навчання.

Реалізація принципу гуманізму процесів виховання і навчання вимагає від викладача його гуманістичної орієнтації. Сучасний викладач своїм проявом, ставленням до педагогічної діяльності як до покликання, якостями, мотиваційною спрямованістю не лише до викладання фізичної культури, але й,

у першу чергу, до людини, формує студента і як особистість, і як індивідуальність, втілює фізичну культуру і спорт в життя студента, підвищує мотивацію занять з фізичної культури, переконуючи студента тим, що завдяки регулярним вправам у них не тільки розвивається краса тіла, гармонія рухів, а й формується на цій поставі позитивна мотивація до фізичного удосконалення. Тому і суть гуманітарної політики у сучасному суспільстві втілена у формулювання, що людина - найвища цінність.

Одним із ефективних засобів фізичного виховання та оздоровлення студенток ХДПУ стала нова форма занять - гімнастика у воді. Вправи гімнастики у воді дозуються, цілеспрямовані по дії, дуже прості у виконанні та доступні у навчанні. Спеціальні комплекси, виконані у швидкому темпі, під музику, з чітким ритмом, ускладнені опором води, але полегшені зменшенням маси тіла у ній, значно підвищують навантаження та сприяють вихованню витривалості та загальної працездатності. Крім комплексу вправ оздоровчого напрямку у воді, разом з виконанням звичайних фізичних вправ та комплексів на суші, на заняттях виконуються комплекси вправ з атлетичної, ритмічної, функціональної, корегуючої гімнастики. За допомогою впроваджених комплексів вправ на заняттях розвиваються і виховуються різні фізичні якості: гнучкість, сила, витривалість, швидкість, спритність, формуються прикладні якості та вміння: увага, пам'ять, мислення, координація рухів. Головна ідея і значення цих занять – викликати у студентів відповідну емоційно – м'язеву реакцію, котра в динаміці свого розвитку з часом перетворюється на потребу в руховій діяльності. З метою активізації пізнавальної діяльності студентів по фізичному вихованню розроблений цикл лекцій. Нова форма занять значно покращила ставлення студенток ХДПУ до фізичного виховання.

За допомогою анкетування, опитування, індивідуальних співбесід та спостереження були виявлені найбільш типові групи мотивів, які сприяють інтересу до занять в групах гімнастики у воді.

По результатах опитування, щодо найбільш типових груп мотивів, які спонукають дівчат 1-5 курсів ХДПУ займатися фізичними вправами в групах гімнастики у воді, слід віднести: естетичні, мотиви здоров'я, престижні та пізнавальні; особистість викладача та його творчу співпрацю із студентами на демократичних засадах, зміст навчання і методику викладача.

Аналіз результатів анкетування і співбесіди свідчать про те, що найбільше значення для дівчат 17-24 років мають естетичні мотиви і мотиви здоров'я. Це пов'язано з психофізичними особливостями жіночого організму, прагненням жінок до краси та гармонії, а також з подальшою метою (заміжжя, народження та виховання дітей).

Бажання мати добрий зовнішній вигляд в очах оточуючих людей, у своїх власних очах, гарно рухатися, та поліпшити стан свого здоров'я, поменшити вагу, мати добру поставу, можливість емоційного розвантаження, задоволення потреби в спілкуванні - це головні групи мотивів, які були виявлені по результатах опитування.

У зв'язку з цим сучасний викладач повинен вчасно реагувати на запити студентів, поліпшувати методики занять. Ціла низка проявів у відносинах між викладачем та студентами потребує постійної уваги: спокій, вміння вислухати, позитивне бачення людей у їхніх діях та вчинках, вміння вибачати непринципові вчинки, такт, чуйність, об'єктивність. Рівні, доброзичливі, поважні відносини,

неформальне спілкування формує творчу людину, надає насаги їй для удосконалення, відкриває допоміжні можливості позитивного впливу цих рис, відносин здорового способу життя.

Висновок: стиль життя, здобутий у мікрокліматі творчості, співпраці, з урахуванням бажань особистості допоможе організувати майбутньому фахівцеві працю, форму спілкування, загартує від стресів, створяться життєво важливі уміння і навички постійних занять фізичною культурою та спортом. Формуючи творчий потенціал майбутнього фахівця, викладач розвиває та вдосконалює свою педагогічну культуру, сприяє гуманізації освіти. Підтверджується на практиці значима роль викладача і необхідність впровадження нових форм учбових занять з фізичної культури до навчального процесу, які сприяють тривалій динаміці інтересу до фізичного удосконалення, спрямованих на покращення, корекцію здоров'я.

САМОСТІЙНА РОБОТА ЯК ФАКТОР ГУМАНІЗАЦІЇ ПРОЦЕСУ НАВЧАННЯ

Сергєєва Н.Ю.

Харківський державний політехнічний університет

Позитивний ефект процесу гуманізації, який розповсюджується в усіх сферах суспільного життя, визнаний більшістю країн світу, і сьогодні це пріоритетний напрямок в розвитку системи освіти. Надзвичайний динамізм сучасної цивілізації (швидка зміна техніки та технологій), процес поглиблення інтелектуалізації праці формують такі умови існування, коли дуже важливо виховати не вузького фахівця, а всебічно розвинену особистість, котра буде здатна розібратися у нестандартних проблемах і вирішити творчі завдання. Це актуально для України, система освіти якої знаходиться у кризовому стані. Гуманізація саме цієї сфери стає одним із шляхів виходу із ситуації, що склалася.

Гуманізація освіти покликана оптимізувати взаємодію особистості і соціуму, забезпечити їх найбільш ефективний розвиток. Вона спрямована на вибір таких форм змісту та методів навчання, які забезпечують ефективність розкриття індивідуальності студента, створення таких умов, при яких він захоче вчитися, буде особисто зацікавленим у тому, щоб сприймати, а не відштовхувати виховний вплив викладача. Міністерством освіти України розроблено державну національну програму "Освіта" (Україна XXI століття), вихідним принципом якої, серед інших, є саме гуманізація системи освіт, яка "полягає в утвердженні людини як найвищої соціальної цінності, найповнішому розкритті її здібностей та задоволенні різноманітних освітніх потреб, забезпеченні пріоритетності загальнолюдських цінностей".

Гуманізація (від латинського *humanus* – людський, людяний) розуміється як створення умов, які б відповідали біосоціальної природі людини та забезпечували її самоствердження, самовираз та саморегуляцію. Гуманізація робить процес освіти дійсно творчим. Студент стає не тільки об'єктом – "сосудом", у який вливають знання, а й суб'єктом, котрий приймає активну участь у процесі навчання, бажає та прагне сомовирозитися. Роль викладача – створити умови для повної і всебічної реалізації кожного студента. Тому під час розроблення конкретних методів гуманізації увага акцентується здебільшого не на змісті освіти, а на забезпеченні саме таких умов. У цьому підході найголовніше

є формування культури самонавчання і самовиховання із урахуванням індивідуальних здібностей кожного студента. Безпосередня передача знань, озвучена викладачем у вигляді лекції чи інших форм, які широко використовуються у традиційній освіті, не сприяють процесу гуманізації. Немає зацікавленості до прояву творчих здібностей; треба лише вірно завчити, зробити за зразком. Самостійна робота навпаки формує навички саморозвитку особистості, сприяє прояву індивідуальності, зацікавлює в поглибленні знань і, таким чином, активізує процес навчання. Викладач все більше втрачає роль інформатора; він стає дійсним керівником самостійної роботи студентів. Якість підготовки майбутнього фахівця залежить не від кількості витраченого часу, а, насамперед, від обсягу і якості самостійно виконаної роботи.

У психолого-педагогічній літературі самостійність визначається як якість особистості, означає сформованість інтересів, культури діяльності і поведінки, які дають змогу без будь-якої допомоги виконувати певну роботу. Самостійна робота визначається як індивідуальна творча діяльність, що забезпечує глибоке оволодіння знаннями, досвідом виконання творчих робіт, високою культурою діяльності і гуманними відносинами.

Варто виділяти роботи, виконані під постійним контролем викладача, і роботи, що включають пошук джерел знань, містять теоретичні або науково-експериментальні дослідження. Згідно з цим визначають :

Навчально-пізнавальну (в межах підручника);

Навчально-дослідницьку;

Науково-пізнавальну;

Дослідну самостійну роботу студента, самоосвіту.

Сьогодні різні форми організації самопідготовки студентів в учбових закладах України використовуються обмежено. Частіш за все вони існують у вигляді планових самостійних робіт: рефератів, курсових, дипломних проєктів тощо. Плановість і обов'язковість таких завдань нерідко стає причиною формального відношення до них. У той же час сучасній науці відомі цікаві та ефективні форми організації самостійної роботи. Наприклад, проведення лекцій за випереджаючим принципом, коли студенти наперед готуються з матеріалу майбутньої теми. Безпосередньо на лекції викладач і студенти стають учасниками діалогу, висловлюють свої судження з проблеми, причому думки студентів можуть і не співпадати з думкою викладача. У процесі такої дискусії студенти активно засвоюють нову інформацію, глибоко розуміють суть проблеми. За такою схемою будуються і практичні заняття. Найголовнішим підсумком цього метода є систематична самостійна робота студентів і зростаючий інтерес до вивчення предмету. Загальний результат – вироблення творчого мислення, що є метою гуманізації. Бажано, щоб з кожної лекції студент знав, що він повинен зробити, знати, вміти.

Проведення ділових ігор також є однією з найцікавіших організаційних форм самостійної роботи. Теоретичні знання засвоюються в новій, незвичайній формі, у зв'язку з обраною професією.

Також викликає інтерес досвід побудови самопідготовки студентів на основі принципу змагання. Завдання, які отримують студенти, розділені за трьома ступенями: мінімальний – обов'язковий, середній – бажаний, вищий – престижний. Така форма організації стимулює роботу. Студенти, змагаючись між собою, отримують певний результат у вигляді міцно засвоєних знань.

Крім цього існують відносно нові методики, які вже досить широко розповсюджені в нашій країні. Серед них лекції-диспути, проблемні лекції, вивчення теми на основі доповіді одного із студентів.

Індивідуалізоване навчання, побудоване на основі цілосного підходу до формування особистості студента із урахуванням його фізичних, психічних і соціальних властивостей, організується за спільно упорядкованим змістом самостійної роботи і технологією засвоєння знань та умінь, досвідом творчої діяльності в певних умовах. Для кожного студента в цьому варіанті проектується притаманний йому процес самостійного пізнання явищ. Організація діяльності базується на співробітництві між студентами та викладачем.

Самостійна робота студентів – безумовно один із засобів вирішення проблеми виховання сучасного фахівця. Тому крім вже існуючих методів її організації необхідно розробляти та широко використовувати нові форми. З умов вірної організації, самостійна робота забезпечує глибоке, повне, активне та творче засвоєння знань.

СУТНІСТЬ ТА ОСОБЛИВОСТІ КОМУНІКАТИВНОСТІ ВИКЛАДАЧА В ПЕДАГОГІЧНОМУ СПІЛКУВАННІ

Блошенко О.І.

Харківський державний політехнічний університет

Будь-який спеціаліст-представник професії типу “людина-людина”, приступаючи до самостійного виконання своїх обов’язків, уже з перших кроків відчуває, що для успішної діяльності лише професійних знань замало. Потрібно дещо більше, вагоміше: уміння не тільки висловлювати власні думки яскраво, цікаво, логічно, переконливо, а й слухаючи співрозмовника, відчувати його внутрішній емоційний стан, вникати в мотиви поведінки, встановлювати щирі, доброзичливі стосунки в міжособистісних контактах. Наявність таких складних за своїм змістом умінь або їх відсутність особливо гостро відчувається у сфері освіти, де невербальне, вербальне й емоційне спілкування на заняттях і в позаурочній роботі дає той сплав виховного духовного впливу, який у найближчій перспективі не зможе забезпечити найдосконаліша комп’ютерна навчальна система [2].

Автори А.Капська, А.Годлевська вказують на один із домінуючих елементів професійної майстерності – комунікативність викладача [6]. Комунікативний елемент спілкування передбачає взаємодію і взаємовплив. Володіння викладачем професійними засобами комунікації, є, з одного боку, умовою ефективного навчання і виховання, а з другого – забезпечує виконання викладачем важливої соціальної функції такої, як формування культури мовлення, умінь та навичок демократичного стилю спілкування, світоглядних, моральних, емоційно-вольових, фізичних якостей особистості.

Отже, у сучасних умовах побудови демократичної і суверенної України, зростають вимоги до організації соціального впливу, виникає нагальна потреба вдосконалення його методів. Автор О.Киричук вказує на те, що саме лише компетентність будь-якого суб’єкта формуючого впливу (керівника, викладача, вихователя, вчителя), якщо вона не підкріплюється вмінням організувати взаємодію з аудиторією, не приносить очікуваного результату [2].

Творча компетентність педагога як необхідна умова успіху в педагогічному спілкуванні досліджена в працях В.А. Кан-Калика, О.Леонтьєва, О.В.Киричук,

І.А.Зязюна, А.В.Мудрика та ін. Названі автори переконливо довели, що педагогічне спілкування не зводиться до рольового, а має імпровізаційний характер, і кожен педагог розробляє власний його стиль [1,2,3,4].

Сьогодні у зв'язку з наявною тенденцією до відмови вищої школи від репродуктивно-адміністративної педагогіки і переорієнтацією її на гуманістичну педагогіку співробітництва та співтворчості змінюється тип взаємодії викладача та студента, майбутнього фахівця. Цілий ряд авторів вказують, що зараз на перше місце замість монологічної, суб'єктно-об'єктної взаємодії виходить діалогічна суб'єктно-суб'єктна взаємодія (В.Ляудис, А.Хараш, Л.Петровська та ін.) [7]. Тому зростають вимоги до викладачів, до їх психолого-педагогічної підготовки. Сучасний суб'єкт формуючого впливу повинен постійно розвивати гнучкість, самостійність, критичність свого мислення, рефлексивні та організаторські здібності, діалогічність у спілкуванні, володіти високою культурою мовлення.

Значна вага спілкування в педагогічній діяльності, в роботі викладача, вимагає від педагога професійного управління своєю комунікативною діяльністю. Це передбачає наявність у педагога цілого ряду комунікативних умінь:

- умінь спілкуватися на людях;
- умінь через вірно створену систему спілкування організувати спільну із студентами творчу діяльність;
- умінь цілеспрямовано організувати спілкування і управляти їм.

Це найбільш укрупнені групи комунікативних умінь педагога, які включають у собі масу інших компонентів: умінь встановлювати психологічний контакт, завойовувати ініціативу в спілкуванні, умінь організувати пристосування до навчання і т.п. [4,с.46].

Такий комплекс складних комунікативних умінь можна виробити тільки при наявності комунікативних здібностей. До педагогічних здібностей Н.В.Кузьміна віднесла педагогічний такт, спостережливість, уяву, вимогливість, товарицькість [5].

Основним компонентом комунікативних здібностей є товарицькість в самих різних її виявах. Дослідники виділяють три основних компоненти товарицькості [4, с. 47]:

- комунікабельність — здатність відчувати задоволення від процесу комунікації;
- соціальна спорідненість — бажання знаходитися в суспільстві, серед інших людей;
- альтруїстичні тенденції.

Якщо компонент комунікабельності не властивий природі педагога, і, не може, природно, перерости в професіонально-особову якість, це перешкоджує роботі, педагогу доводиться залишити педагогічну діяльність.

Соціальна спорідненість також виступає як стійка особова освіта, пов'язана з професіонально-педагогічною спрямованістю особистості.

Товарицькість забезпечує продуктивність педагогічного спілкування. Товарицькість по В.Кан-Калику виступає як єдність трьох компонентів: потреби в навчанні, доброго емоційного самопочуття до, у час і після спілкування, комунікативних умінь і навичок [4, с.47].

А.В.Мудрик виділяє параметри особистості, що впливають на товарицькість: особливості мислення, вільне володіння мовою, емпатія і здібності сприйняття, визначені соціальні установки, комунікативні умінь, орієнтування

у часі, в партнерах, у відносинах, в ситуації [1]. Товариськість має яскраво виражену емоційну природу, основу якої складають комунікативні і альтруїстичні емоції [4, с.48].

Комунікативні емоції: бажання ділитися думками, переживаннями; почуття симпатії, поваги до учасників спілкування і т.д.

Альтруїстичні емоції: бажання приносити радість людям, з якими людина спілкується, співчуття радості іншого.

Дослідники зазначають, що більшість ускладнень в процесі навчання носять емоційно-комунікативний характер. У початківців педагогів найбільші ускладнення спричиняють: управління психічним станом, керівництво спілкуванням, хороше самопочуття під час спілкування з учнями, вираження власного відношення до учбового матеріалу і створення атмосфери колективного пізнавального пошуку і спільних роздумів [4, с. 49].

Для продуктивного комунікативного самовиховання важливо розібратися в особливостях власній товариськості, осмислити, в якій мірі ця якість сформувалася як професійно-особова. Для цього існують психологічні тести. Необхідно опанувати основами тренінгу, різноманітними вправами, активно брати участь в різних громадських роботах, в процесі якої придбавається досвід професійної комунікативної діяльності.

Спілкування включає в себе велику кількість різноманітних компонентів, взаємозв'язаних і взаємообумовлених між собою: як дивитися на учня, як з ним розмовляти, слухати, спонукати до дії та багато інших.

Щоб спілкування було ефективним, його учасники повинні володіти готовністю до взаємозбагачення, володіти значними ціннісними якостями — психологічними та соціальними.

Безпосереднє спілкування починається під час “першого знайомства”, яке відіграє вирішальну роль в подальшому. Викладач повинен визначити, що являє собою ученя в особистісному плані, стан його фізичного, психічного, соціального розвитку, складає “перше враження”. Учні теж складають своє враження від першого знайомства з викладачем, оцінюють його по вигляду, поставі, поведінці, особистому контакті. Викладач повинен показати себе впевненим, зовнішньо охайним, практичним. Викладачеві необхідно продумати першу зустріч, питання, які можна задавати, їх тон, жести, міміку. При спілкуванні необхідно проявити увагу, зацікавленість, доброзичливість, повагу, не в якому разі не можна показувати недовіру, зверхність, підозру і упередженість.

Викладач повинен встановити рівень сформованості комунікативних вмінь. Якщо він не досить високий, слід оволодівати технікою спілкування, виконувати вправи для оволодіння навичками педагогічного спілкування.

Ці вправи доцільно проводити у формі тренінгу спілкування з використанням проблемних завдань та різноманітних ігор.

Отже, вступаючи в процес спілкування з учнями, необхідно продумувати засоби, які допоможуть забезпечити оптимальні умови для спілкування. При цьому важливі якості: бездоганна зовнішність, доброта, ерудиція, яскрава і образна мова, тактовність, вміння вести діалог, тобто висока педагогічна культура [1, с.97].

Для того, щоб у навчально-виховній діяльності розвивались комунікативні здібності і формувалися комунікативні уміння студентів, необхідно знати суть і структуру поетапного процесу спілкування і послідовно це виконувати.

Вимоги, які дозволяють якнайповніше виявити комунікативні вміння:

- знання змісту діяльності (предмету);
- знання алгоритму організації діяльності (засобів, форм, методів);
- знання індивідуально-психологічних особливостей учнів;
- знання психологічних особливостей оволодіння учнями змістом і методами певного виду діяльності;
- знання особистих якостей конкретних учнів, а також переваг і недоліків власної діяльності.

Вимоги до оволодіння викладачем технікою педагогічного спілкування: розуміти мету спілкування в залежності від об'єктивних факторів; вивчати і бачити особливості в психічному стані вихованців; оволодівати, формувати різнобічні особистісні якості; добирати ефективні засоби спілкування; аналізувати процес спілкування, вносити корективи в його перебіг; вміти слухати партнера, не пригнічувати його своїм авторитетом; забезпечувати оптимальні й однакові умови для участі в спілкуванні викладача і студентів; знаходити якісні форми для протікання спілкування; враховувати вікові можливості вихованців [1, с.94].

Сьогодні психолого-педагогічна наука переконливо доводить: комунікативність викладача - одна із домінуючих професійних якостей педагога. Спілкування виступає не тільки як засіб педагогічної комунікації, але і як умова вдосконалення професійної діяльності викладача, як засіб розвитку його власної особистості. Питання комунікативності має як теоретичне, так і практичне значення: викладач, формуючи комунікативні вміння у студентів, закладає основи людського спілкування.

Література

1. *Гриньова В.М. Педагогічна культура майбутнього вчителя. - Х., 1996. - 104 с.*
2. *Киричук О. Розвиток креативності вчителя у педагогічному спілкуванні / У журн.: Рідна школа. - К., 1995. - №12. - С.53-56.*
3. *Культура спілкування вчителя як один із провідних факторів ефективності навчально-виховної діяльності / Високі технології виховання: матеріали I Міжнародної науково-практичної конференції. - Харків: ХДПУ, 1995. Част. 1. - С. 228-230.*
4. *Кан-Калик В.А. Учителю о педагогическом общении: Книга для учителя. - М.: Просвещение, 1987. - 190 с.*
5. *Кузьмина Н.В. Очерки психологии труда учителя. - Л., 1967. - С.40-48.*
6. *Професійна підготовка студентів педагогічних інститутів до виховної діяльності. Збірник наукових статей / За загальною редакцією А.Й.Капської.-К.: ІЗМН, 1996. - С. 44-52.*
7. *Савчин М. Типи розуміння вчителем психології учня та їх прояви у педагогічній взаємодії / У журн.: Рідна школа. - К., 1996. - №1. - С.70.*

З М І С Т

КУРЧАБА Т.М. Соціально-економічні проблеми кадрового забезпечення сфери фізичної культури	3
МАРТИН П.М. Ступінь поширення занять фізкультурою та спортом серед учнів-старшокласників	5
ТЮРИНА Т. Г. Роль сім'ї у фізичному вихованні старшокласників	9
МАРТИН В.Д. Принципова модель навантажень висококваліфікованих важкоатлетів у трьох групах вагових категорій	11
МАРТИН В.Д., МУХІН В.М. Оцінка спеціальної працездатності важкоатлетів	12
МАРТИН В.Д., ОГІРКО І.В. Математичне моделювання як засіб пізнання в спорті.	13
БАБЕНКО Н.А. Психолінгвистические задачи в общении и условия их решения	15
БАБЕНКО Н.А. Понимание как предпосылка обучения беседе	16
БАБЕНКО Н.А. Роль индивидуальных различий в успешности овладения иностранным языком	18
БАБЕНКО Н.А. Аудиотексты в развитии культуры иноязычного общения ...	20
КОЗІЙ Ю. Спортивно-масові заходи в середовищі української діаспори США і Канади.	21
КОСТІКОВА О.В. Самостійне і критичне мислення - як фактор формування самосвідомості особистості	24
ГЕРЦИК М., ВАЦЕБА О., РОДАК С. Українська спортивна асоціація як нова організаційна форма розвитку фізичної культури в Україні	25
СЕРГЄЄВА Н.Ю. Гуманізація навчального процесу через організацію самостійної роботи студентів	27
БЛОШЕНКО О.І. Гуманізація навчання як фактор формування мотиваційних потреб до фізичного удосконалення	30
СЕРГЄЄВА Н.Ю. Самостійна робота як фактор гуманізації процесу навчання	32
БЛОШЕНКО О.І. Сутність та особливості комунікативності викладача в педагогічному спілкуванні	34

ДО УВАГИ АВТОРІВ!

Періодичність видання збірок наукових праць ХХІІІ - 1 номер на місяць.

Вимоги до статей:

Текст обсягом 3-7 сторінок формату А4 (64 знаки у рядку, 40 рядків на сторінку) на українській (російській) мові переслати електронною поштою (або дискету з текстом звичайною поштою) в редакції WORD8 за адресою: E-mail: root@design.kharkov.ua Єрмакову Сергію Сидоровичу. До статті можна включати графічні матеріали - рисунки, таблиці та ін.

Текст можна відправити і на папері звичайною поштою за адресою: 310068, м.Харків, вул. Польова, б. 8, к. 111, Єрмакову Сергію Сидоровичу. В цьому випадку вимоги до тексту такі: обсяг - 3-7 сторінок., 64 знак./ряд., 1.5 інтерв., білий папір розмір. 210x297 мм., стандартні береги, без графічних матеріалів і таблиць, чорні та чіткі літери, текст друкувати в 1 прим. на звичайній друкарській машинці або лазерному принтері. До тексту бажано додати поштову картку з адресою автора. Матеріали рекомендуємо пересилати у конверті середнього розміру, наприклад С-5 (162x229) мм.

Редакція на протязі місяця надішле за вказаною Вами адресою 1 прим. збірника.

Довідки по E-mail: root@design.kharkov.ua або тел. (0572) 27-47-87 (з 20.00 до 22.00) Єрмаков Сергій Сидорович.

Оригінал-макет підготовлено в комп'ютерному центрі Фонду

Підп. до друку 08.12.98. Формат 60x80 1/16. Папір: друк.
Друк: ризограф. Ум. друк. арк. 2.5. Тираж 100 прим.

ХХІІІ, Харківський художньо-промисловий інститут,
Україна, 310002, Харків-2, вул. Червонопрапорна, 8.
Надруковано з оригінал-макету в типографії Фонду